

MENŲ PAŽINIMO BENDROJI PROGRAMA
ŠOKIO MODULIS

Parengė: *Ieva Norkūnienė*

Šokio modulis, kaip naujos *MENU* programos bendrojo lavinimo mokykloms dalis, skiriasi nuo ankstesnių šio dalyko programų funkcionavimo sociokultūrinėje aplinkoje *pažinimo, suvokimo* bei *vertinimo* veiklos kryptimis.

Iš šiuolaikinio žiūrovo šokio menas reikalauja atvirumo naujoms estetinėms patirtims, gilesnių istorinių bei teorinių žinių, mąstymo ir analitinių gebėjimų – tai yra aktyvaus dalyvavimo ne tik priimant, bet ir suvokiant bei interpretuojant scenos kūrinį, įvertinant jo estetinę vertę, meninius ypatumus.

Šokio dalyko, kaip ir *MENU* programos, *tikslas bei uždaviniai* – plėtoti mokinių estetinę, kultūrinę ir bendrąsias (iniciatyvumo ir kūrybingumo, asmeninę, socialinę ir pilietinę, mokymosi mokytis, pažinimo) kompetencijas, ugdyti sumanų ir aktyvų kultūrinio gyvenimo dalyvį. Ir kartu – auginti nuovokų ir tolerantišką šokio meno žiūrovą (suvokėją, interpretatorių), kuris geba analizuoti ir vertinti šokio spektaklio ar judesio reiškinio estetinius bei meninius ypatumus ir moka taikyti šiuos gebėjimus skirtingoje meninėje aplinkoje, kasdieniame gyvenime bei veikloje.

Šokio modulio struktūra

Šokio dalykas aprėpia šokio meno istorijos, teorijos ir kritikos žinias, skirtas taikyti priimant ir suvokiant ir vertinant šokio meno ypatumus, analizuojant šokio funkcionavimo sociokultūrinėje aplinkoje pobūdį.

Dalyko bendroji programa sudaro galimybę mokiniams mokytis bendruoju ir išplėstiniu kursais, kurie skiriasi savo sudėtingumu.

Mokinių įgyjamos nuostatos, gebėjimai ir žinios tiek bendrajame, tiek išplėstiniame kursuose aprašomi pagal dvi veiklos sritis:

1) *šokio meno kūrinių stebėjimas, analizė (interpretavimas) ir vertinimas*. Susipažindami su šokio meno kūrybos pasauliu (istorija, teorija ir praktika), pasitelkdami individualią patirtį ir įgytas žinias, mokiniai stebės, analizuos/interpretuos ir vertins senosius bei šiuolaikinius šokio/judesio veiklos/raiškos pavyzdžius;

2) *šokio meno reikšmės sociokultūrinėje aplinkoje tyrimas*. Stebėdami šokio meno veiklos ir sklaidos socialinėje erdvėje būdus bei formas, dalyvaudami mokyklos, miesto ir šalies šokių meno gyvenime, gilindami asmeninę estetinę patirtį ir meninių išgyvenimų poreikį, mokiniai analizuos šokio meno poveikį ir svarbą individualybės, visuomenės ir kultūros raidai.

Galutinio vertinimo lentelė (rekomenduojama):

Vertinimas	Vertinimo pagrindimas
Aukštesnysis lygis	<i>Puikiai ir Labai gerai.</i> Įvykdytas pasiekimų lentelėje pateiktų reikalavimų maksimumas. Mokinys puikiai išmano šokio meno reiškinius; gali atskirti ir apibūdinti šokio istorijos periodus; įvardina svarbiausius lietuvių bei užsienio šokėjus bei choreografus. Savarankiškai analizuoja ir interpretuoja šokio spektaklį; gali apibūdinti spektaklio žanrą, stilių, atlikimo ypatumus; geba susieti formalius spektaklio bruožus su estetinė ir menine jo visuma – spektaklio turiniu ir forma. Įvertina šokio spektaklį ar šokio reiškinį kaip sociokultūrinės aplinkos fenomeną, individualiai ir motyvuotai pagrindžia savo vertinimus. Savarankiškas praktinis darbas (spektaklio recenzija ar šokio reiškinio tyrimas) pasižymi kūrybingumu, istorinių ir teorinių šokio žinių taikymu, asmeninių įžvalgų bei patyrimų refleksija, motyvuota analize ir kritika. Laisvai vartoja šokio meno sąvokas.
Pagrindinis lygis	<i>Gerai ir vidutiniškai.</i> Įvykdyti pasiekimų lentelėje pateikti reikalavimai. Mokinys išmano tradicinius ir netradicinius šokio meno reiškinius; atskiria šokio istorijos periodus, gali įvardyti svarbiausius lietuvių bei užsienio šokėjus bei choreografus. Gali analizuoti ir interpretuoti šokio spektaklį; gali nurodyti spektaklio žanrą, stilių, atlikimo ypatumus, sugeba susieti juos su menine spektaklio visuma ir sociokultūrine aplinka. Geba motyvuoti spektaklio/šokio reiškinio poveikį ir vertinimą, pasirinkti vertinimo kriterijus. Savarankiškas praktinis darbas (spektaklio recenzija ar šokio reiškinio tyrimas) pasižymi kūrybingumu, asmeninių įžvalgų bei patyrimų refleksija, motyvuota analize. Vartoja šokio meno sąvokas.
Patenkinamas lygis	<i>Patenkinamai ir silpnai.</i> Įvykdyti pasiekimų lentelėje pateikti reikalavimai. Mokinys atpažįsta tradicinius ir netradicinius šokio meno reiškinius, orientuojasi šokio istorijos periodizacijoje. Išvardina kelis lietuvių bei užsienio šokėjus bei choreografus. Analizuodamas spektaklį/šokio reiškinį gali nusakyti jo meninę visumą, formą ir turinį. Geba nusakyti spektaklio/šokio reiškinio sociokultūrinį kontekstą. Savarankiškas praktinis darbas (spektaklio recenzija ar šokio reiškinio tyrimas) pasižymi asmeninėmis įžvalgomis, individualių patyrimų refleksija. Žino kai kuriuos šokio meno terminus.

Turinio apimtis.

Turinio temos apima penkias struktūrines programos dalis (probleminės sritys):

- I. Estetinis-emocinis meno poveikis
- II. Meno statusas visuomenėje
- III. Etnokultūrinis meno aspektas
- IV. Menininko vaidmens raida
- V. Menas ir medijos

Šios programos dalys (probleminės sritys) jungia žinias apie:

- 1) šokio istoriją (Šokis laike ir erdvėje. Judesio raidos istorija. Kultūrinės idėjos ir judesio raiška. Šokio teatrai.);
- 2) šokio teoriją (Specifinė šokio kalba. Šokio klasifikacija. Šokio rūšys, stiliai, žanrai. Judesio filosofijos pagrindai. Terminų žodynas.);
- 3) šokio kritiką (Judėsio spektaklio, performanso, instaliacijos ir kt. interpretacija. Vertybinės orientacijos šiuolaikinio šokio pasaulyje. Tradicinio ir šiuolaikinio šokio santykis. Kultūrinė spauda. Šokio trupės. Pažintinė, ugdomoji, emocinė prasmė šokio pastatyme).

Šokio pamokų ciklai

Ciklo pavadinimas	Mokymo tikslas	Mokinių pasiekimai	Pastabos
<i>1. Estetinis-emocinis šokio meno poveikis</i>	Supažindinti su šokio kilmės, raidos, estetiniais bei emociniais ypatumais.	Gebės identifikuoti ir apibūdinti šokio meno reiškinius kasdienėje ir kultūrinėje aplinkoje; įvertins individualius estetinius lūkesčius bei poreikius.	Ciklui skiriama 1 tema. Pasirenkama būsimu praktinio tyrimo (recenzijos) tema.
<i>2. Šokio meno statusas visuomenėje</i>	Supažindinti ir išanalizuoti šokio meno funkcionavimo sociokultūrinėje aplinkoje pobūdį.	Gebės apibrėžti šokio sąvoką; žinos svarbiausius šokio istorijos etapus; gebės apibūdinti šokio spektaklių ir jo reiškinių funkcijas ir santykį su žiūrovu. Gebės apibrėžti visuomeninę (ekonominę, politinę, pilietinę) ir kultūrinę šokio reikšmę ir paskirtį; gebės atskirti šokio spektaklio ar reiškinio meninius ir sociokritinius uždavinius.	Ciklui skiriamos 5 temos. Pavyzdžiu pasirenkamas esantis mieste (mokykloje) šokio teatras ar šokio grupė.
<i>3. Etnokultūrinis šokio meno aspektas</i>	Supažindinti su nacionalinio šokio ypatumais, išanalizuoti istorinio ir kultūrinio palikimo sklaidą šokio mene.	Žinos ir gebės atskirti svarbiausius lietuvių šokio kūrėjus; gebės išvelgti ir išanalizuoti liaudies meno, istorinių ir kultūrinių archetipų sklaidą šiuolaikiniame spektaklyje. Gebės nustatyti ir įvertinti spektaklio/šokio reiškinio nacionalines ypatybes, jo novatoriškumą iš istorinių ir dabarties pozicijų.	Ciklui skiriamos 4 temos. Pavyzdžiu pasirenkamas lietuvių šokėjas ar choreografas ir/ar šokio teatras.

4. <i>Menininko vaidmens raida</i>	Supažindinti su spektaklio, kaip meninės-autorinės kūrybos, ypatumais; supažindinti su šiuolaikinio spektaklio/šokio reiškiniu estetika.	Žinos svarbiausius pasaulio šokio meno reformatorius, gebės apibūdinti šiuolaikinio šokio spektaklio ypatumus.	Ciklui skiriamos 5 temos. Numatomas (realus ar virtualus) susitikimas su menininku (šokėju ar choreografu).
		Gebės įvardyti ir išanalizuoti pasirinkto menininko kūrybos ypatumus, nustatyti spektaklio bruožus ir susieti juos su šiuolaikinio šokio estetika.	
		Analizuodamas spektaklį gebės nustatyti jo raiškos priemones (formą, žanrą ir stilių, sukūrimo ir atlikimo ypatumus), susies jas su menine spektaklio visuma ir individualiais potyriais.	
5. <i>Teatro ir šiuolaikinių technologijų sąveika</i>	Supažindinti su skirtingų medijų panaudojimo šokio mene pavyzdžiais. Išanalizuoti šokio ir technologijų sankirtos specifiką.	Gebės nusakyti šiuolaikinių technologijų paskirtį šokio menui ir jų poveikį žiūrovams.	Ciklui skiriama 1 tema. Skiriama laiko praktinės mokinių užduoties aptarimui ir įvertinimui.

Šokio dalyko modulio turinio temų pristatymas.

Šokio modulio pamokoms numatomas 2011/2012 mokslo metų 1-as pusmetis. Dalyko modulis bus dėstomas 17 savaitių arba 34 pamokos. Numatomos po 2 pamokas per savaitę nuo rugsėjo 1 d. iki sausio 21 d. Penki pamokų ciklai atitinka Menų pažinimo programoje numatytas problemines turinio apimties ašis. Kiekvienai jų atskleisti yra pateikiama 16 temų:

- 1 tema -- Estetinis-emocinis šokio meno poveikis
- 5 temos -- Šokio meno statusas visuomenėje
- 4 temos -- Etnokultūrinis šokio meno aspektas
- 5 temos -- Menininko vaidmens raida
- 1 tema -- Šokio menas ir medijos

Paskutinė 17 pamoka yra skiriama dalyko modulio apibendrinimui ir atsiskaitymui.

I. Estetinis-emocinis šokio meno poveikis (1 įvadinė + 1 tema)

Ši programos sritis aptaria šokio meno estetinį ir emocinį poveikį žmogui istoriniame ir dabarties kontekste.

1. Įvadinė pamoka. Kodėl mes šokame?

II. Šokio meno statusas visuomenėje (5 temos)

Ši programos sritis apžvelgia šokio meno vertinamą jo raidos perspektyvoje.

Visuomenės požiūrį bei santykį į jį. Pristato pop kultūrą, elintinį bei masinį meną.

- 1. Praeities šokis arba nuo ko viskas prasidėjo.*
- 2. Baletas anksčiau ir dabar.*
- 3. Buitiniai socialiai šokiai.*
- 4. Pramoginiai/sportiniai šokiai.*
- 5. Populiarūs gatvės šokis.*

III. Etnokultūrinis šokio meno aspektas (4 temos)

Ši programos sritis pristato pasaulio tautų šokius, jų ryšį su tautine kultūra, išskirtinumą ir specifiškumą.

- 1. Šokis kaip ritualinės apeigos.*
- 2. Sceninis-charakterinis šokis.*
- 3. - 4. Folklorinis ir sceninis lietuvių liaudies šokis.*

IV. Menininko vaidmens raida (5 temos)

Šioje programos srityje pristatomi žymiausi šokio kūrėjai, mokyklos, sistemos, žanrai, jų raida ir kt.

- 1. Vardai pakeitę istoriją. Modernus šokis.*
- 2. Koks dar gali būti menas? Naujų idėjų vėjai 20 amžiuje.*
- 3. Moterys ir šokio menas. Kitokio šokio paieškos.*
- 4. Klasikinės interpretacijos šiuolaikiškai.*
- 5. Istorija viena – pasakotojų daug.*

V. Šokio menas ir medijos (1 tema)

Ši programos sritis pristato šokio meno ir medijos ryšį, jų sintezės galimybes.

1. Šokio spektaklio ar kino peržiūra?

Teminiai pamokų planų pavyzdžiai.

Toliau yra pateikiami 16 temų planavimo pavyzdžiai. Kiekvienai temai atskleisti yra skiriama po 2 pam., t.y. po 45 min + 45 min. Numatoma, jog 2 pamokos turėtų būti dėstomos tą pačią dieną, viena po kitos. Tuo būdu susidarytų didesnė apimtis ir mokiniai turėtų galimybę plačiau įsigilinti į analizuojamą temą.

Pačios pamokos struktūra pateikiama nurodant:

- ❖ Pamokos temą (temos yra suskirstytos nuosekliai po kelias temas, įeinančias į 5 analizuojamas problemines sritis.)
- ❖ Alternatyvias temas pamokai: (čia yra pateikiamos smulkesnės pamokos temos analizavimo ašys, arba diskusiniai klausimai, padėsiantys atskleisti temą plačiau.)
- ❖ Pamokos tikslą (tikslas pateikiamas, kaip numatomas pamokos rezultatas).
- ❖ Pamokos uždavinius (uždaviniai formuluojami, nurodant mokytojo veiklą, kaip siekiamybę ugdant mokiuose dalyko kompetenciją, t.y. *žinias, gebėjimus, vertybines nuostatas.*)
- ❖ Vaizdinę medžiagą (kai kur bus nurodoma konkreti ištrauka iš specialiai programos moduliui pristatyti parengto CD, su spektaklių ištraukomis. Kai kur bus rekomenduojama vaizdinę medžiagą susirasti mokytojui pačiam internete, įvedant raktinius žodžius.)
- ❖ Veiklos formą (ši pamokos struktūrinė dalis yra siūloma visoms pamokoms panaši. Yra pateikiama lentelė, kurioje matomas pamokos struktūrinių dalių laiko išsidėstymas ir mokytojo bei mokinių veikla. Yra siūlomi kertiniai klausimai, veiklos būdai ir kt. Šią pamokos veiklos formą galima, drąsiai taikyti visoms temoms, atitinkamai pasiskirstant struktūrinių pamokos dalių laiko išdėstymą. Todėl Tokia lentelė yra apteikiama tik vieną kartą, t.y. 1.2. temos pristatyme. Toliau ja vadovaujantis galima savarankiškai parengti kitus pamokų planus.
- ❖ Klausimus pamokos eigai ar užduotims. Mokytojui sufleruojami esminiai pamokos temą atskleidžiantys klausimai, kurių pagalba, mokytojas galės provokuoti diskusijas, užvesti pokalbius, skatinti mokinius mąstyti ir išreikšti savo asmeninius pastebėjimus.

- ❖ Užduotimis vaizdinės medžiagos stebėjimui ir interpretavimui. Kiekvienai vaizdinei medžiagai siūlomi peržiūrų objektai. Patariama į ką atkreipti dėmesį, apie ką padiskutuoti, į ką įsižiūrėti ir kt.
- ❖ Atmintinę mokytojui, kurioje yra parengta esminė pamokoje nagrinėjamos temos teorinė medžiaga. Ja vadovaujantis, mokytojas galės ruošti skaidres, papildydamas jas savo asmenine informacija.
- ❖ Literatūrą (ji nurodoma iš prieduose pateikiamo literatūros sąrašo, tačiau mokytojas turi laisvę informaciją papildyti internetiniais šaltiniais, ar savo asmenine biblioteka).

1. Estetinis-emocinis šokio meno poveikis

(Įvadinė pamoka, 1 tema, 2 pamokos po 45 min.)

1.1 . (1) Pamokos tema – Įvadinė pamoka. Kodėl mes šokame?

Alternatyvios temos pamokai:

- Šokio edukacinė ir terapinė reikšmė.
- Šokis -- menas ar fizinis lavinimas?

Pamokos tikslas: susipažindinti su dalyko moduliu. Išsiaiškinti šokio emocinį bei estetinį suvokimą.

Pamokos uždaviniai:

- 1) suteikti žinių apie šokio meninę, edukacinę bei terapinę reikšmę.
- 2) skatinti šokio prasmės atpažinimą socialiniame kontekste.
- 3) mokyti(s) atrasti, suvokti šokio pagalbą kasdieniniame gyvenime.

Trukmė: 45 min +45 min

Metodai:

1. Teorijos pristatymas
2. Pokalbis, diskusija

Vaizdinė medžiaga: iš CD pasirenkamos kelios bet, kurio žanro ištraukos. Galima parodyti bet kurią ištrauką iš CD sportiniai šokiai, šiuolaikinis šokis, tautų šokiai. Taip pat papildoma internetinėmis nuorodomis papildant temą.

VEIKLOS FORMA

(Ši veiklos formos struktūra toliau gali būti taikoma visų temų pristatymui, atitinkamai pritaikant turinį pagal pamokos temą, tikslą bei uždavinius).

Pamokos struktūrinės dalys ir laikas	Mokytojo veikla	Mokinių veikla
<i>Įvadinė dalis</i> (10 min)	Pristato pamokos temą ir teorinę dalį.	
<i>Stebėjimas vaizdinės medžiagos</i> (15 min)	Užduoda klausimus įrašo analizavimui. Pavyzdžiui: Kokia judesinė forma? Koks turinys? Kokios raiškos priemonės? Kokius asmeninius įspūdžius sukelia vaizdinė medžiaga?	Mokiniai žiūri įrašą, vertina kūrinį pagal mokytojo nurodytus klausimus.
<i>Analizavimas vaizdinės medžiagos ir vertinimas</i> (30 min)	Pristato teorines žinias. Pakartoja klausimus, juos patikslina. Veda diskusiją ir padeda analizuoti ištraukas.	Diskutuoja ir analizuoja kūrinį pagal mokytojo užduotus klausimus. Nusako formą, turinį, raiškos priemones, sukeltus įspūdžius ir kt. Veda užrašus, atmintines, fiksuoja sukeltą įspūdį.
<i>Pakartotinas stebėjimas vaizdinės medžiagos</i> (15 min)	Stebint ištraukas, komentuoja ir atkreipia mokinių dėmesį į aptartus objektus, padeda atpažinti išskirtus reiškinius, tendencijas, bruožus ir kt.	Pakartotinai stebi ištraukas, užsirašo, fiksuoja naujus pastebėjimus ir atradimus.
<i>Apibendrinimas</i> (20 min)	Apibendrina ir susistemina teorines žinias. Drauge su mokinais išskiria pagrindinius nagrinėjamos temos aspektus.	Prisimena ir pakartoja teorines žinias. Išskiria pagrindinius nagrinėjamos temos aspektus.

Rekomenduotini klausimai pamokos pasiruošimui ir/ar eigai:

- Kaip mes suvokiame šoki?

- Kodėl mes šokame?
- Koks gali būti šokio poveikis?
- Kaip skirtingų stilių ir žanrų šokiai veikia mūsų emocijas?
- Nuo ko priklauso šokio poveikis?
- Kokią informaciją mums skleidžia šokis?
- Kiek svarbus išankstinis pasiruošimas stebint šokio pasirodymus?
- Ar kažką lemia mūsų išankstinės žinios stebint šokių?
- Koks skirtumas tarp *šokio matymo ir jo suvokimo*?

Užduotys stebėjimui ir interpretavimui:

I. Stebint pasirinktas ištraukas, pamėginti atrasti žanrų skirtumus ir panašumus, įsivardinti vienos ar kitos ištraukos sukeltas emocijas, atrasti priežastis emocijų, kurias provokuoja šokių ištraukos. Peržiūrėjus ištraukas įvardinti asociacijas, atitikmenis kasdieniniame gyvenime.

Atmintinė mokytojui:

Šiuolaikinės šokio ir judesio terapijos pagrindai

Šokio ir judesio terapija (ŠJT) kaip oficiali psichoterapijos praktika susiformavo 1940 m. ir išplito tarptautiniu mastu. Šiuolaikinė ŠJT apima ir naudoja pačius įvairiausius šokio stilius bei metodus ir orientuojasi į paciento/kliento problemas. Šokio ir judesio specialistai dirba ligonių ir neįgaliųjų reabilitacijoje su skirtingo amžiaus, lyties asmenimis, turinčiais įvairių fizinių, emocinių bei socialinių problemų.

ŠJT yra psichoterapijos metodas, kai šokio ir judesio proceso dėka palaikomas emocinis, kognityvinis, socialinis, fizinis individų funkcionavimas ir padedama jiems labiau įsitraukti į socialinius santykius ir sąveikas visuomenės gyvenime.

Šokio ir judesio terapijos teoriniai ypatumai:

- Autentiškumas. Šokis ir judesys yra viena iš pagrindinių žmogaus autentiškos komunikacijos (bendravimo) formų ir būtent dėl šios priežasties tai ypač efektyvi terapijos priemonė.
- Kūrybiškumas. Šokio ir judesio terapija yra kūrybinės meno terapijos dalis (meno terapija skirstoma į muzikos, šokio ir judesio, dailės, šviesos ir spalvų, dramos, poezijos, žaidimų ir kt.), įsikūnijusi pačioje šokio bei judesio prigimtyje. Šokis ir judesys sudaro meno pagrindą, apimančią kiekvieno žmogaus tiesioginę savęs išraišką ir patyrimą pasitelkiant kūną.
- Holistinis požiūris į žmogų ir jo aplinką (kognityvinės ir kūniškosios savasties „aš“ vienovė). Ligonų ir neįgaliųjų reabilitacijai taikome holistinį požiūrį į žmogų (L. Sapežinskienė, 2005). Šokio ir judesio terapija taip pat remiasi holistiniu požiūriu,

suvokiant, kad kūnas, protas ir emocijos yra susiję ir kad yra nepertraukiama žmogaus ir jį supančios aplinkos vienovė.

Šokio ir judesio terapijos praktika

ŠJT susiformavo kaip oficiali psichoterapijos praktika 1940 m. (I. Bartenieff, 1972), o ŠJT kaip profesinė veikla prasidėjo JAV apie 1966 m. Specializuota organizacija Amerikos šokių terapijos asociacija (angl. *American Dance Therapy Association*, ADTA) savo veiklą pradėjo turėdama 73 teisėtus narius. 2000 m. ADTA priklausė 955 profesionalai ir 255 neprofesionalai nariai, taip pat nariai iš įvairių kitų šalių. Be to, šiuo metu veikia tautinės ŠJT organizacijos daugelyje šalių, įskaitant Italiją, Japoniją, Vokietiją ir Prancūziją.

Šokio ir judesio terapeutai dirba psichiatrijos bei reabilitacijos institucijose, mokyklose, slaugos namuose, asmenų, turinčių priklausomybę nuo cheminių medžiagų, gydymo centruose, sveikatos priežiūros institucijose, konsultavimo, krizių bei alternatyvaus gydymo centruose. Dirbama su bet kurio amžiaus individais, grupėmis bei šeimomis.

Šokio ir judesio terapijoje gali būti naudojami šie metodai:

- euritmija (E.J. Dalcroze);
- R. Steiner euritmija,
- keturių stichijų šokio metodas (A. Giršon) ir kt.

Šokis ir judesys euritmijoje – tai muzikos virsmas kinetika, judesiu, ir atvirkščiai: euritmija lavina kvėpavimą, lankstumą, koordinaciją, vidinį muzikos pajutimą. Euritmijos seanso vadovas, kaip teigia A. Vilkelienė, improvizuoja, sukurdamas auros atmosferą, kurioje dalyviai per klausymą kviečiami veikti, bendrauti, reikštis ir komunikuoti su muzikos garsais. Nagrinėjant ir ieškant sąryšio tarp muzikos ritmo girdėjimo bei instinktyvaus kūno judesio atsako, pagal E.J. Dalcroze, ritmas ir judesys tampa pagrindiniais šaltiniais, išreiškiančiais muzikos ekspresyvumą.

ŠJT derinama ir su kitomis meno terapijos formomis. O.A. Svirepo ir O.S. Tumanova (2004) teigia, kad Moreno savo psichodramos terapijai naudojo ŠJT kaip pagalbinę terapinę priemonę. Jos nauda yra ta, kad šokio metu visai nereikalinga verbalinė komunikacija. Šokis jau seniai buvo laikomas energetine simboliškai veiksmo išraiška.

Pagal www.medicine.lt 2009 03 26

Literatūra:

1. Susan Au., *Baletas ir modernusis šokis*, Vilnius: R. Paknio leidykla, 2000.
2. Grivickas V., *Šokio menas*, Vilnius: 1965.

Mokytojo užrašai

.....

2. Šokio meno statusas visuomenėje

(5 temos, 10 pamokų po 45 min)

2.1. (2) Pamokos tema -- Praeities šokis arba nuo ko viskas prasidėjo.

Alternatyvios temos pamokai:

- Šokis, kaip viena iš seniausių žmogaus kultūrinės veiklos formų.
- Sakraliniai ir pasaulietiniai šokiai viduramžiais.
- Šokiai valdant Liudvikui XIV. Baroko ir rokoko epochų rūmų šokiai.

Pamokos tikslas: pristatyti šokio atsiradimo prielaidas bei jo raidą vėlesniais amžiais.

Pamokos uždaviniai:

- 1) suteikti žinių apie šokio atsiradimo istoriją.
- 2) skatinti susidomėjimą istoriniu šokiu, kaip kultūriniu šokio meno paveldu, lavinti gebėjimą pamatyti, išgirsti, atpažinti ir galėti išsakyti savo nuomonę.
- 3) mokyti(s) atrasti, ir priimti istorinį šokį, kaip vieną iš kultūringo laisvalaikio praleidimo būdų.

Trukmė: 45 min + 45 min

Pamokos tipas: mišrus

Metodai:

1. Teorijos pristatymas.
2. Vaizdinės medžiagos peržiūra.
3. Pokalbis, diskusija.

Priemonės: video projektorius.

Vaizdinė medžiaga:

1. Istorinis šokis (žiūrėti CD istorinis šokis bei internetines nuorodas.

Siūlomi klausimai pamokai ir/ar užduotims:

- Kaip manote kada ir kodėl atsirado šokis?
- Kas pirmą kartą žmonių skatino kurti judesinius junginius?
- Kokį judėjimą jau galima vadinti šokiu?
- Kokius žinote istorinių šokių pavadinimus?
- Su kuo jums asocijuojasi sąvoka "istorinis šokis"?
- Gal teko matyti ir atpažinti vieną ar kitą istorinį šokį kino filmuose? Kokie tai kino filmai?
- Ar šiandien jus domina istorinis šokis?
- Kuo jis patrauklus arba kodėl nežadina visiškai jokių emocijų?

Užduotys stebėjimui ir interpretavimui:

I. Stebint CD su istorinio šokio ištraukomis bei internetines nuorodas, pamėginti suskirstyti esminius judesio raidos bruožus. Įvardinti kas kito, kokios galėto būti to priežastys, kas darė didžiausią judesio kitimui įtaką. Atkreipti dėmesį kaip kito kostiumas, muzika, šokių vyksmo vieta. Nusakyti kurio amžiaus šokiai priimtinausi kiekvienam asmeniškai.

Atmintinė mokytojui:

Šokis – kūno kalba, gimė su pirmaisiais žmogaus žingsniais. Šokis buvo pirmasis religinis veiksmas. Senovės Graikijos ir Azijos mitologija laiko jį kūrybos akto simboliu. Liaudies choreografija – viena iš liaudies kūrybos šakų, kurioje žmogaus pergyvenimai, emocijos, darbinės veiklos patirtis, gyvenimo būdas ir t.t. išreiškiami ritmiškais judesiais ir mimika. Šokio ištakų, kaip ir viso meno ištakų, reikia ieškoti žmonijos vaikystėje. O kada ir nuo ko menas prasidėjo, iš kur jis atsirado? Į tuos klausimus nėra vieningo atsakymo. Liaudies kūrybos ištakas tyrinėję ir tyrinėjantys mokslininkai sukūrė nemaža liaudies kilmės teorijų, bet nė viena iš jų įtikinamai nepaaiškina meno atsiradimo priežasčių, kitos remiasi sugalvotomis prielaidomis. Viena meno kilmės teorija – religinė. Ja lengviausiai paaiškinama meno kilmė: meną sukūrė ir perdavė žmonėms dievas ar dievai.

Paplitusi ir pamėgdžiojimo teorija. Nemaža šalininkų turi žaidimo teoriją, nors ji neretai susišaukia su pamėgdžiojimo ir darbo teorija. Turi reikšmės ir emocijos, tik negalima pamiršti ritmo vaidmens – šokio pagrindo. Apie ritmą kalba beveik visi praeities tyrinėtojai, nes su juo susijęs ne tik šokis, bet ir muzika. Dar antikinėje Graikijoje muzika šokiui buvo nebūtina, pakako vien ritminio palydėjimo.

Ankstyvosios civilizacijos raidos pakopose ritmingas judesys (šokis, pantomima) ir nepaprastai įvairus mušamųjų instrumentų ritmas buvo svarbiausia muzikinė emocijų išraiškos priemonė. Istorija moko, kad visų tautų šokio ir dainos kelio pradžia vienoda, bet tautos savo meną ugdė skirtingai, savitai. Pirmiausia atsirado tikslingas, organizuotas judesys, kurį pradėjo lydėti bei veikti ritmas, reiškiamas plojimu arba garsais, ir tik vėliau pradėjo rasti primityvūs mušamieji instrumentai, o vėliau - melodija ir daina, vėliausiai – muzikos instrumentai. Meno raidos pradžia sietina su judesiu, t.y. veiksmu, kuris veda į šokį.

Šokis — viena iš seniausių žmogaus kultūrinės veiklos formų. Jau akmens amžiuje žmonės šoko. Piešiniai ant uolų ir pėdsakai įrodo, kad buvo šokama net 10 000 metais prieš Kristų. To meto gentys dar neturėjo didesnių bendruomenių. Tai atsispindėjo ir jų šokiuose: žmonės dažniausiai šokdavo po vieną, neliesdami kitų, retkarčiais ratu. Moterys šokdavo tik su moterimis, vyrai — tik su vyrais. Šokiai poromis atsirado maždaug prieš 5000 metų, susipynus vyrų ir moterų rateliams. Jie išsirutuliojo iš šokių, kai vyrai ir moterys eilėmis stovėjo vieni prieš kitus.

Manoma, kad Europoje svarbiausią vaidmenį šokiams poromis suvaidino pietų Vokietija. Bavarijoje šokamas liaudies šokis „Schuhplattler“ laikomas seniausiu poriniu šokiu.

Viduramžiais (XIIa.) šokiai buvo skirstomi į sakralinius (šventus) ir pasaulietinius (kasdieninius). Pastaruosius bažnyčia smerkė ir draudė, tačiau žmonėms jie teikė malonumo. Tai epochai būdinga bažnyčios ir valstybės atsiskyrimas. Visuomenė susiskirstė į tris sluoksnius: valstiečius, aristokratiją ir dvasininkiją. Susidarė didžiulis skirtumas tarp liaudies šokių ir aristokratų šokių. Greta primityvių liaudies ir valstiečių šokių Europoje plito lėti, ramūs aristokratų šokiai. Renesanso epochoje (XV a.) humanizmo laikotarpiu atsirado miestiečių luomas. Jų papročiai ir kultūra susipynė su aristokratų papročiais. Liaudies šokių formos perėjo į pramoginius šokius ir atvirkščiai: miestiečiai imitavo aristokratų šokius. Tuometiniai pramoginiai šokiai buvo skirstomi į pirmuosius ir antruosius šokius. Pirmoji dalis buvo lėta, ceremoninga, o antroji – greita, liaudiška. Paprasta liaudis tuo metu šoko senoviškus ratelius, kurie buvo daug laisvesni.

Visuomenei vis labiau pasaulietiškJant, dažniau buvo rengiamos puotos ir šokių šventės. Atsirado pirmieji šokių mokytojai, kūrėsi šokių namai. XVI-XVII amžiuje, baroko ir rokoko epochose, dvarai pateko į visišką Liudviko XIV valdžią. 1661 metais buvo įkurta pirmoji šokių akademija. Liudviko XIV šokis buvo "kurantė". Tai liaudies šokis. Iš jo kilo dvaruose populiarius "menuetas".

Industrializacijos epochoje (nuo 1870 m.) atsirado daug naujų šokių formų. Pagal kaimo žmonių papročius, jų šokių laikysena naujoji darbininkų klasė ir vidurinis luomas sukūrė naujus šokius, pavyzdžiui, „Apgavikų šokį“ [vok., „Schieber“]. XIX amžius buvo porinių šokių – valsų ir polkos klestėjimo metas.

Jau 1835 m. buvo žinoma legenda apie Bohemijos mergaitę, išradusią polką. Polka vadinosi šėlimo šokiu.

Valsas, kaip ir mazurka, reinlandietis, kadrilis ir kiti kilo iš liaudies šokių. Jie buvo labai populiarūs ir išstūmė dvaro šokius. Su valsu paprasta liaudis įžengė į puotų sales.

Šokio istorija galimas dalykas yra ne ką trumpesnė už žmonijos istoriją. Seniausias aprašantis šokių rankraštis yra Natya Shastra. Jo pagrindu sukurta šiuolaikinė klasikinio indų šokio Bharathanatyam interpretacija. Europoje vienas iš pirmųjų šokių (chorea) aprašė Homeras savo "Iliadoje". Senovės graikai šokimo meną pavertė sistema, išreiškiančia įvairias aistras. Graikų filosofas Aristotelis šokių lygino su poezija ir tvirtino, kad šokėjai įvairių kūno judesių pagal atitinkamą ritmą dėka gali perteikti manieras, aistras ir veiksmus.

Žmonės šoko nuo neatmenamų laikų. Šokdavo iš liūdesio ar iš džiaugsmo, pasakodami apie įvairiausias įvikius ar prašydami aukštesniųjų jėgų pagalbos. Ir žinoma, šokis visada buvo jausmų išraiškos ir bendravimo forma. Nors šokių vadovėliai atsirado tik XV a., nemažai viduramžių šokių yra įamžinti paveiksluose, freskose, architektūroje, paminėti poemose ir romanuose. „Istoriniu šokiu“ yra vadinama maksimaliai tikslus senovinių šokių atkūrimas. Visame pasaulyje jau kelis dešimtmečius istorinis šokis vystosi kaip atskira mokslo ir choreografijos šaka.

2.2. (3) Pamokos tema – Baleto menas anksčiau ir dabar.

Alternatyvios temos pamokai:

- *Prancūzijos dvaras ir baletas. Dvaro struktūra baleto pastatyimuose. Baroko baletas. Romantinis baletas.*
- *Pirmieji puantai. „Silfidė“.*
- *Imperatoriškasis Rusų baletas. M. Petipa.*
- *Lietuvos baletas šiandien ir anksčiau (O. Kalpokienė, J. Olekienė, B. Kelbauskas, M. Juozapaitytė, A. Ruzgaitė, L. Aškelavičiūtė, E. Bukaitis, V. Brazdylis, L. Bartusevičiūtė, J. Katakinas, P. Skirmantas, E. Špokaitė, M. Hamanaka, N. Juška ir kt.)*

Pamokos tikslas: pristatyti klasikinį baleto meną kaip pirmąjį profesionalųjį, susistemintą šokio žanrą ir jo vystymosi raidą iki šių dienų, sankirtoje su modernizmu.

Pamokos uždaviniai:

- 1) suteikti žinių apie baleto žanro specifiką, žymiausius šio žanro kūrėjus ir atlikėjus, padėti atpažinti jo specifinius bruožus, pateikti informacijos apie baleto ryšį su moderniuoju šokiu, bei suvokti žanro išskirtinumą.
- 2) skatinti susidomėjimą šiuo žanru, kaip kultūrinio šokio meno paveldu, kreipti klausytis klasikinės muzikos ir ją analizuojant ieškoti ryšių tarp judesio ir muzikos, lavinti gebėjimą pamatyti, išgirsti, atpažinti ir galėti išsakyti savo nuomonę.
- 3) mokyti(s) atrasti, ir priimti klasikinį šokį, kaip vieną iš kultūringo laisvalaikio praleidimo būdų.

Trukmė: 45 min + 45 min

Pamokos tipas: mišrus

Metodai:

1. Teorijos pristatymas.
2. Vaizdinės medžiagos peržiūra.

3. Pokalbis, diskusija.

Priemonės: video projektorius.

Vaizdinė medžiaga:

1. Klasikinis šokis (žiūrėti laisvai pasirenkant ištrauką iš CD klasikinis šokis)
2. Lietuvos teatro metraštis 2 CD, redaktorius A. Liuga.

Siūlomi klausimai pamokai ir/ar užduotims:

- Išsiaiškinti, kas yra būdinga baleto žanrui?
- Kuo šis žanras išskirtinis?
- Kaip vadinami moteris ir vyras šokantys baletą?
- Kokius žinote populiariausius baletus, jų kūrėjus bei atlikėjus?
- Kas dažniausiai sudaro klasikinio baleto fabulą?
- Kokiame amžiuje atsirado šis žanras?
- Kas būdinga šio amžiaus muzikai, dailei, architektūrai ir kt.?
- Kaip baletas sietinas su muzika?
- Kokie yra žymiausi baleto muzikos kūrėjai?

Užduotys stebėjimui ir interpretavimui:

I. Stebint CD su klasikinio šokio ištraukomis, įvardinti, kaip kito baleto atlikimo technika. Atsižvelgti į tai, kaip kito kostiumas, dekoracijos, vaidybinės-pantomiminės scenos. Prisiminti matytus dabartinius baletų spektaklius ir pamėginti išvardinti skirtumus bei panašumus. Aptarti baletų specifinę estetiką.

Atmintinė mokytojui:

Baletas (pranc. ballet) – sceninio meno rūšis, kurios pagrindiniai elementai yra šokis, pantomima ir muzika, sujungti į vientisą scenos veiksmą. Šiuolaikiniame baletе plačiai naudojami ir gimnastikos bei akrobatikos elementai.

Paprastai baletas turi siužetą, yra dramos spektaklis, kuriame žodžiai pakeičiami įvairiais judesiais, mimika ir šokiais. Šiomis priemonėmis baleto aktoriai atvaizduoja gyvenimiškas situacijas, aistras, jausmus, pagal operos libretą kuria vaizdus ir charakterius. Taip pat būna ir siužeto neturinčių baletų.

Pagal ritmo taisykles šokėjai keičia savo vietą, kaitalioja įvairias savo kūno linijų kombinacijas, t. y. atlieka *pas* arba priima pozas. Baletе šių galimų *pas* ir pozų skaičius nors ir labai didelis, tačiau yra ribotas tam tikrais estetikos, pusiausvyros ir tikslingumo nuostatais, susiformavusiais prancūzų klasicizmo laikais. Prancūziški šuolių ir žingsnelių pavadinimai

vartojami dar ir dabar. Šių nuostatų prisilaikantis baletas vadinamas klasikiniu, o XX a. pradžioje atsiradęs šių nuostatų nesilaikantis baletas - laisvuju arba plastiškuju.

Baletą atlieka baletų trupė, sudaryta iš baletų aktorių. Baletų pastatyme dalyvauja libreto sudarytojas, kuris duoda baletų veiksmui temą ir siužetą; kompozitorius, sukūręs muziką, suteikia bendrą toną, nurodo šokio pobūdį, stilių, atvaizduoja bendrą nuotaiką; dailininkas užsiima dekoracijomis ir kostiumais; baletmeisteris kuria pačias judesių formas. Baletų muzika paprastai turi aiškią ritmiką, patogi šokiui ir suprantama atvaizdavimui, judesiai estetiški ir ryškūs, tačiau šiek tiek schematiški ir sąlyginiai.

Baletų istorija

Baletų atsiradimas

Baletų pradmenis galima rasti senovės Egipto šventuosiuose šokiuose. Indijoje, Siame ir kitur Azijoje iki šių dienų išliko mistinio pobūdžio šventieji šokiai. Senovės Graikijoje (iš dalies ir Romoje) šokiai turėjo religinės reikšmės, jie buvo susiję su įvairiomis kulto apeigomis ar lydėjo tragedijų ir komedijų vaidinimus, nebūtinai būdami glaudžiai susiję su bendru veiksmu. Romėnams buvo žinomi ir vynuogių surinkimo šventės šokiai, skirti Bakcho garbei. Prie maldyklų dažnai buvo ištisi šokėjų būriai. Romos imperijai žlugus šokio menas apmirė tūkstančiui metų ir atgimė XV a. pabaigoje - XVI a., jau nebe kaip mistinis veiksmas, o kaip vaidinimas.

Artimas dabartiniam supratimui baletas atsirado Italijoje [Renesanso](#) epochos metu (XVI a.) ir pradžioje buvo bendro veiksmo ir nuotaikos siejama šokių scena [operoje](#). Pirmuoju pasaulietiškuju baletu laikomas spektaklis pastatytas 1489 m. Milano kunigaikščio ir Izabelės Aragonietės vestuvių proga. Tai buvo dvaros iškilmės su eisenomis, muzika, šokiais ir žaidimais. Nuo to laiko baletas pasidarė dvaro gyvenimo elementu, lydinčiu iškilmes, turnyrus ir pan. Baletė atsiranda alegorinių ir mitologinių motyvų, šokių judesiai lėti, smulkūs ir neįvairūs.

Iš Italijos patekęs į Prancūziją baletas tapo iškilmingu prabangiu reginiu. 1581 m. Kotrynos Medici kapelmeisteris Baltasarini pastatė pirmąjį baletą Prancūzijoje "Circėja ir jos nimfos". Pirmųjų baletų muzikinį pagrindą sudarė liaudies ir dvaro šokiai. Baletas buvo grynai karaliaus dvaro pramoga, jame dalyvavo dvariškiai, netgi karaliai. Baletų šokėjai buvo tik vyrai su įvairiomis kaukėmis. Kostiumai buvo ištaigingi ir varžantys judesius, jokios technikos nebuvo.

XVII a. antroje pusėje atsirado nauji teatro žanrai, pvz., komedija - baletas, opera - baletas, kuriuose svarbus vaidmuo skiriamas baletų muzikai ir bandoma ją dramatinizuoti. Prancūzų baletė susiformavo savos tradicijos ir tipiškos savybės: baletą sudarė šokiai, lydimi eilėraščių deklamavimo ir dainavimo; šokiai skirstomi į groteskinius pantomiminius įvairių personažų pasirodymus (tai atliko profesionalūs aktoriai) ir dekoratyvinius grynai choreografinius šokius, sudaromas sekant geotrinčius piešinius (juos atliko dvariškiai).

Savarankiška sceninio meno šaka baletas tapo tik XVIII a. antroje pusėje, po prancūzų baletmeisterio J. G. Noverre reformų. Noverre (1727-1810) atskyrė baletą nuo operos, sujungęs jį su antikine pantomima. Jo pastatytoje operoje "Medėja ir Jasonas" artistas Vesteris pirmą kartą išėjo į sceną be kaukės. Noverre stengėsi sujungti dailę, muziką, choreografiją, technikos ir šviesos efektus į vientisą dramatišką spektaklį. Jo knyga "Laiškai apie šokį" svarbia laikoma iki šiol. Noverre įtakoje Paryžiuje sukurta pirmoji šokių akademija. Baletų centru tapo Paryžius, kiti kraštai tik jį seka.

Besirutuliojant italų ir prancūzų operai, baletas perėjo į miesto operos teatro sceną, bet čia tapo tik operos ir dramos papuošalu (Moljero komedijos). Kompozitorius ir dramaturgas Quilnault 1681 m. balete "Meilės triumfas" įtraukė 4 moteris balerinas.

Tolimesnė baletų raida

Tolimesnė baletų raida ir suklestėjimas vyko romantizmo epochoje. Romantiškasis XIX a. į pirmąjį planą iškelia moterį, švelnumą, svajonę ir jausmą. XVIII a. pabaigoje baletų kostiumas tapo žymiai lengvesniu ir laisvesniu, o tai prisidėjo prie šokio technikos vystymosi. Atsirado triko, trumputė tiulio suknelė, atlaso batukai su kietais pirštašaliais. Herojiški ir alegoriški siužetai pakeičiami pasaka; atsiranda šokis "pointes" (pirštų galais), kuris lyg pakelia šokėją nuo viso žemiško. Šokį ant pirštų galų kaip išraiškos priemonę pirmoji panaudojo M. Taglioni. Šokis tapo gyvesnis, atsirado polėkiai, šuoliai ir lyriški šokiai, kuriais ypatingai išgarsėjo M. Taglioni (1804-1884) ir charakteringi šokiai, išgarsinti Fanny Elsler (1810-1884).

Kartu su baletų dramatinizacija vystėsi ir baletų muzika. Romantizmas įsitvirtina Adolphe Charles Adam baletuose "Žizel" (1841) ir "Korsaras" (1856). Delibo baletai "Kopelija" (1870) ir "Silvija" (1876) laikomi pirmaisiais simfonizuotais baletais. Tuo pačiu atsirado tendencija supaprastinti baletų muziką, kuri turinti būti melodinga, aiškios ritmikos, skirta tik šokio palaikymui.

XIX a. antroje pusėje baletų centras persikelia į Italiją, tačiau itališkoji mokykla paplinta neilgam. Naują impulsą baletui suteikė Rusijos baletų mokykla.

Literatūra:

1. Anderson J., *Ballet and Modern Dance: a Concise History*. 2-as leidimas. Hightstown: Princeton Book Company, 1977.
2. *Балет энциклопедия*, Москва: 1981.
3. Блок L.D., *Классический танец*, Москва: 1987.
4. Grivickas V., *Baletų menas*, Vilnius: Atkula, 2001.
5. Grivickas V., *Šokio menas*, Vilnius: 1965.
6. Susan Au., *Baletas ir modernusis šokis*, Vilnius: R. Paknio leidykla, 2000.
7. Šabasevičius H., *Lietuvos baletas šiandien*, Vilnius : UAB spauda, 2000.

Mokytojo užrašai

.....

.....

.....

2.3. (4) Pamokos tema -- **Buitiniai socialiai šokiai.**

(Linijiniai, lindy hopas, salsa, mamba, bočata, marenga, argentinietiškas tango ir kt.)

Alternatyvios temos pamokai:

- Buitinio socialinio šokio vieta kasdieniame gyvenime.
- Šokis, kaip vienas iš laisvalaikio leidimo būdų.

Pamokos tikslas: apžvelgti socialinio šokio raiškos aspektus.

Pamokos uždaviniai:

- 1) suteikti žinių apie socialinių šokių rūšis, raiškos būdus.
- 2) skatinti atpažinti ir priimti socialinį šokį, kaip vieną iš meninės raiškos galimybių.
- 3) mokyti(s) atrasti, ir priimti šokį, kaip vieną iš socialinės raiškos būdų.

Trukmė: 45 min +45 min

Pamokos tipas: mišrus

Metodai:

1. Teorijos pristatymas.
2. Vaizdinės medžiagos peržiūra.
3. Pokalbis, diskusija.

Vaizdinė medžiaga:

1. Linijiniai, lindy hopas, salsa, mamba, bočata, marenga, argentinietiškas tango ir kt.
(žiūrėti internete pgl. raktinius žodžius.)

Siūlomi klausimai pamokai ir/ar užduotims:

- Kokios žinote socialinius buitinius šokius?
- Kaip manote kodėl jie taip vadinami?
- Kas jūsų nuomone vienija visus šio rūšies šokius?
- Ar žinote kur savo mieste galėtumėte lankyti užsiėmimus vieno ar kito socialinio šokio?
- Jei yra tekę šokti, nupasakokite kuo savitas vienas ar kitas šokis?

- Koks jums šokis gražiausias ir dėl kokių priežasčių?
- **Užduotys stebėjimui ir interpretavimui:**

I. Stebint internetines nuorodas su socialinių šokių ištraukomis pamėginti atskirti kuris šokis yra kuris. Išižiūrėti pagrindinius žingsnelius. Esant norui pamėginti per pamoką pajudėti, išmokstant iš interneto vieną ar kitą šokių junginį. Atlikus šia užduotį įvardinti savo emocijas užplūdusias atliekant žingsnelius. Pamėginti apsibrėžti, kodėl tokie šokiai egzistuoja, kokia jų prasmė ir paklausa.

Atmintinė mokytojui:

Linijiniai šokiai

Šokiai linijose – viena seniausių pasilinksminimo formų. Daugeliui linijiniai šokiai patrauklūs dėl vienos labai patrauklios priežasties – norint šokti čia nebūtinai partneris, kurį rasti, žinia, kartais būna ne taip jau lengva. Šie šokiai iš ties išskirtiniai, nes šokama šokėjams išsirikiavus linijomis.

Apie linijinių šokių savitumą byloja ir tai, kad jų formavimuisi įtakos turėjo įvairiausių pasaulio tautų – airių, škotų, afroamerikiečių, indėnų, graikų ir kt. – šokių žingsniai, o taip pat populiarūs valsas, polka, ča ča, čarstonas... Linedance šokami pagal penkių skirtingų ritmų muziką: polką, valsą, ča ča, svingą, funky. Šokti gali kiekvienas, tiek jaunas, tiek senas – šie šokiai ypatingi dar ir tuo, kad sujungia skirtingas tautas. Šokti išties labai smagu, nes skamba populiariausi muzikos kūriniai. Vargu ar gali būti geresnė pramoga.

Šiek tiek istorijos

Kai kalbama apie istoriją, įprasta manyti, kad tai nuobodu, bet šito tikrai negalima taikyti linijiniams šokiams. Įdomu, kad jie priklauso *Country Westerndance* šokių grupei, kilusiai iš nacionalinių šokių ir pradėjusiai formuotis apie 1800-uosius metus, nors duomenų apie linijose šokamus šokius aptinkama dar Senovės Graikijoje! Linijinių šokių protėviais laikomi šokiai *Contradance* (“contra”- priešais) bei *Stroll* (pasivaikščiojimas), nes ir čia žmonės šokdavo linijomis, vienas priešais kitą. Šokių linijose era prasidėjo apie 1970- uosius, išibėgėjus disko šokių manijai. Beje užteko garsiam holivudo aktoriumi Džonui Travolta sušokti kino filmuose “*Grease*” ir “*Saturday night fever*”, ir linijiniai šokiai pasaulyje ėmė žaibiškai populiarėti. Naujieji šokiai plito tarsi lakus virusas, juos šoko visur: pramogų klubuose, vakarėliuose. Europą linijiniai šokiai pasiekė apie 1980 m. Šių laikų Linedance choreografijos tėvu yra laikomas Džimas Feranzo, sukūręs klasika tapusius šokius “*Tuch Pusch*” ir “*Waltz Across Texas*”. Beje, ar jūs dar nešokate?..

Linedance apranga

Šokant šiuos šokius, ypač vakarėlio metu, galima rengtis kaubojiškais rūbais, bet nebūtina. Svarbu, kad apranga ir avalynė būtų patogūs.

Kodėl žmonės mėgsta šokti *Linedance*

1. Nereikalingas porininkas ar porininkė.
2. Gera muzika, skambanti topų viršūnėse.
3. Įvairių šokio žanrų judesiai.
4. Palaikoma puiki fizinė forma, sudeginama nemažai kalorijų.
5. Tinka visoms amžiaus grupėms.
6. Įdomi laisvalaikio praleidimo forma.
7. Galimybė keliauti ir susitikti su kitais *Linedance* klubais.

Tai šokiai, kuriuos gali šokti visur ir visada! Šie šokiai – ne tik puiki laisvalaikio praleidimo forma. Sykiu tai – gyvenimo būdas. Besimokantieji linijinių šokių praplečia savo draugų gretas, nes labai greitai susiranda bendraminčių. Vakarėlių, pobūvių metu rengiami *Linedance* maratonai, ilgiausios linijos rekordai, geriausios šokių grupės ar stilingiausio šokėjo rinkimai, kuriuose, kai jau šiek tiek pramoksite, bus smagu dalyvauti ir jums. Be to, yra organizuojamos ir pasaulinės *Lindance* varžybos, į kurias išbandyti jėgų atvažiuoja šokėjai iš žymiausių linijinių šokių mokyklų.

Lindyhopas

Lindyhopas – afroamerikiečių šokis, pasirodęs [Niujorke](#) XX amžiaus [3-čio dešimtmečio](#) pabaigoje.

Lindyhopo atsiradimo istorijos biografai ieško metrikų [XIX a.](#) pabaigoje. Viena iš versijų – kad lindyho kilo iš populiaraus juodaodžių šokio pavadinimu keikvokas (*cake-walk*). Pirmoji užfiksuota lindyhopo versija yra [1927](#) metų filme „After Seben“. [1928](#) m. dvi galingos organizacijos – Amerikos šokių dėstytojų asociacija ir Šokių dėstytojų verslo asociacija paskelbė lindyhopą „trumpalaikiu susižavėjimu, kuris išsilaikys ne daugiau nei vieną sezoną“, o šio šokio fanus pavadino „ekonominio nestabilumo aukomis“. Bet mokytojai klydo, nes drauge su svingu tūkstančiams bedarbių lindyhopas keletui metų tapo viena iš didžiausių paguodų.

Lindyhopo pradininkas

Nė vienas iki tol buvęs šokis nesuteikė tiek laisvės saviraiškai. *Savoy* stiliaus lindyhopą [1935](#) metais išmoko šokti ir žvaigždė [Dynas Kolinzas](#), tais pačiais metais vos aštuoniolikos pilnės žurnalo „New Yorker Magazine“ titulą „Metų šokėjas“. Paėmęs F. Meningo stilių, D. Kolinzas išvystė jį, padarė labiau rafinuotą ir technišką. Pavyzdžiui, „Whitey’s Lindy Hoppers“ greituose tempuose atlikdami aeriškus praleisdavo triple steps (trigubus žingsnelius), tuomet kai D. Kolinzas niekad „neaplengvindavo sau gyvenimo“. Dar daugiau – jis pridėjo visiškai beprotiškas kombinacijas, tokių kaip kick-ballchange, triple step, triple step, kick-ball-change, triple step, triple step. 1936 metais D. Kolinzas persikėlė į Vakarų pakrantę, kad padarytų karjerą Holivude. Per patį pirmąjį konkursą į „Palomar Ballroom“ (kur 1935 metų rugpjūčio 21 d. B. Gudmeno orkestro koncertas nužymėjo „oficialią“ svingo eros pradžią) D. Kolinzas visus sužavėjo ir netrukus atidarė savo šokių mokyklą. Pirmasis D. Kolinzo filmas „Let’s Make Music“ (1939) išgarsino jo stilių per visas valstijas. Nemažai prie to prisidėjo jo partnerė Džuel Makgoven (Jewel McGowen), kurios epiteto „geriausia visų laikų šokėja“ dar lig šiol niekas nepaveržė. 1940 metais žurnalistė Lori Heil (Laurie

Haile) įvardino šį stilių West Coast Swing (Vakarų pakrantės svingas), nors iki tol jį buvo įprasta vadinti Slop. D. Kolinzas nusifilmavo arba sukūrė choreografiją gausybei filmų ir būtent jo stilius labiausiai paplito po 1940 metų. Ypač įdomi yra 1943 metų juosta „Groovin’ Movie“, tapusi kultine visiems lindyhoperiams.

Lindyhopo išgarsėjimas

Sukrečiančio populiarumo nepaisant, lindyhopas net prieš pat II pasaulinį karą dar tebuvo pusiau oficialiu šokiu. Jį mokė šokti tik kai kurios nepriklausomos šokių studijos ir „gatvės mokytojai“. Tuo laikmečiu dvi pagrindinės šokių dėstytojų asociacijos (kurios vis dar tebelaikė lindi „trumpalaikiu susižavėjimu“) turėjo monopolį mokyti šokti – 98 % šokių salių šeimininkų buvo vienos iš šių asociacijų nariai, antraip jie paprasčiausiai netektų licenzijos. Jeigu šeimininkas buvo asociacijos narys, tai jis galėjo dėstyti tik asociacijos leidžiamus šokius. Lindyhoperas nebuvo leistas. Tačiau 1942 metais asociacijos paskaičiavo, kiek pinigų jos kasmet praranda, ir išdava tapo dokumentas, kuriame parašyta: „Lindyhopas negali būti ilgiau ignoruojamas... Jo judesiai turi būti sutaurinti ir pritaikyti padorioms šokių salėms“. Ir tikrai – „sutaurino“, pašalinę visus sudėtingus judesius, atsisakę skaičiavimo iš aštuonių ir paėmę kaip pagrindą tustepą. Tai padarė šokį gerokai paprastesnį, išmokti jį pasidarė lengviau. Tačiau supaprastintas, lindyhopas daug ką prarado.

East Coast Swing

Dabar toks šokis vadinamas *East Coast Swing*. Gana ilgą laiką būtent šis stilius buvo laikomas tikroju lindyhopu, nes būtent jį dėstė daugumoje Amerikos šokių salių, būtent jį galima pamatyti daugumoje filmų, ir būtent šį stilių atsivežė į Europą amerikiečių kariškiai II pasaulinio karo metu. Anglijoje jam prigijo pavadinimas džaivas (Jive). Vienaip ar kitaip, bet 1977 metais pats D. Kolinzas pasakė: „Nėra nei East Coast, nei West Coast – visa tai lindyhopas ir visad bus lindyhopu“.

Kai *svingo* era pasiekė savo zenitą (o po II pasaulinio karo ir saulėlydį), lindyhopas, džiterbagas ir bugivugis iš esmės buvo to paties svingo šokio sinonimai. Arba jo variantai, pat kaip ir Balboa, Collegiate, Jive, New Yorker, Shag, Shim Sham Shimmy, East Coast Swing, Street Swing, Hand Dancing, Hollywood Style, West Coast Swing, Ceroc, Le Roc ir, galiausiai, Rock And Roll. Iš viso yra priskaičiuojama net iki 50-ties artimų lindžio giminių. Lindyhopo saulėlydis buvo susijęs su bendra svingo muzikos ir bigbendų krize. Ją sukėlė daug kas, bet, svarbiausia – karas ir po jo atsiradę nauji ekonominiai ir kultūriniai reiškiniai. Šiaip ar taip, iškart po 1945 m. savo eilės prie šlovės pjedestalo jau laukė nauja džiazų kryptis – bibopas (bebop).

Svingas ir lindis pamažu traukėsi, didžioji dauguma orkestrų ir šokių trupių iširo, šokių sales uždarinėjo kasdien. Penktąjį dešimtmetį lindyhopas buvo atgaivintas kaip rokenrolas. Nemažai šokių studijų, norėdamos pritraukti publiką, įvedė rokenrolą į savo programas, nors iš tiesų dėstė tikrą tikriausią West Coast Swing. Tas pats buvo ir su filmais, kuriuose po rokenrolo pavadinimu slėpėsi tas pats West Coast Swing. Šis bandymas sužlugo, 7-ojo dešimtmečio pradžioje per pasaulį nusiritus bitlomanijos ir tvisto bangai.

1985 metais [Niujorke](#) Irinas Stekensas (Erin Stekens) ir Styvas Mičelas (Steve Mitchell) įkūrė "The New York Swing Dance Society". Jie paskatino F. Meningą palikti darbą pašte, kuriame jis plušo kelis pastaruosius dešimtmečius, ir pradėti dėstyti lindihopą. – 1989 metais F. Meningas pelnė Brodvėjaus apdovanojimą „Tony Award“ už miuziklo „Black and Blue“ choreografiją. – 1989 metais Los Andžele įvyko keistos ir niekam nežinomos grupės „Royal Crown Revue“ koncertas. Tačiau naujokai palaipsniui, miestas po miesto, išjudino visą šalį ir užkrėtė ją savo meile 1930-1940-ųjų metų muzikai ir kultūrai. Svingas pradėjo atgimti. – 1993 metais tame pačiame mieste pirmąkart po daugelio metų savo duris atvėrė klubas „The Derby“, kuriame kasdien vyksta svingo vakarėliai ir koncertai. – 1997 metais filmas „Swingers“ iškėlė šią subkultūrą ir padarė neosvingą masiniu judėjimu. – 2000 metais Švedijos svingo draugijos nuo 1982-ųjų rengiamoje vasaros svingo šokių stovykloje miestelyje Herengas apsilankė 1500 šokėjų. –

Salsa

Salsa – muzika ir [šokis](#), gimęs [Kuboje](#) iš ispanų, afrikiečių bei indėnų muzikos ir šokio mišinio. Vėliau salsa paplito Šiaurės Amerikoje, kur per paskutinį penkiasdešimtmetį susiformavo net keli šio šokio stiliai: [Los Andželo](#), [Niujorko](#), [puertorikietiškas](#), kubietiškas, [kolumbietiškas](#) ir kt.

Žodis *salsa*, išvertus iš ispanų kalbos, reiškia „padažas“. Geras padažas pagardina bet kokį patiekalą, o salsa ir yra tas ypatingas mišinys, kuriame susijungia kubietiškas temperamentas, ispaniškas karštis ir afrikietiškas laisvės pojūtis, užliejantis sava magija kiekvieną, išdrįsusį išeiti į šokių aikštelę. Salsa yra ypatingai energingas, smagus ir stilizuotas šokis, daugelis trenerių pataria šokti salsą vien dėl to, jog šokio metu treniruojami kone visi kūno raumenys.

Salsa yra perėmusi kai kurias [rumbos](#), [mambo](#) bei [ča ča ča](#) šokių savybes. Nors salsos muzika gali labai varijuoti, tačiau šio šokio pagrindinis akcentas visuomet bus greitas ir smarkus judesys.

Paprastai šis šokis šokamas poromis. Sakoma, kad salsą įmanoma šokti tik tuomet, kai yra visapusiškas pasitikėjimas tarp partnerių – moteris tuomet tampa ypač plastiška, o vyras atskleidžia tikruosius savo sugebėjimus, kuriuos atspindi atliekami akrobatiniai šokio elementai. Taip pat efektingai atrodo ir šokėjų atliekami numeriai po viena ar grupėse, kai šokama ratu, keičiantis partneriais.

Istorija

- 1932 m. [Ignacio Piaei](#) sukūrė dainą „Echale Salsita“ (*Pridėk dar daugiau aštraus padažo*), kas ir laikoma salsos pradžia.
- 1970 m. salsa išpopuliarėjo Niujorke tarp muzikantų, kurie sujungė kubietiškus ritmus su džiaz elementais. Labiausiai žinomas čia buvo mambo „krikštaitėvis“ [Tito Puente](#).
- 1980'aisiais atsirado naujas stilius *salsa romantica*, kuris salsą padarė artimą šiuolaikiniam pop stiliui.
- Tikroji salsa 1990-aisiais vėl atgijo ir iš Kubos, Puerto Riko, Kolumbijos persikėlė į JAV ir Europą.

- Didžioje JAV ir Europos valstybių sostinėse yra įsikūrę daugybė salsos klubų, kuriuose žmonės šoka, bendrauja ar kitaip pramogauja.

Literatūra:

1. Carter A., *The Routledge Dance Studies Reader*, London: Routledge, 1998.
2. Carter A., *Rethinking Dance History*, New York: Routledge, 2004.
3. Desmond Jane C., *Meaning in Motion*. 3-ias leidimas. Durham: Duke University Press, 2003.
4. Dills A., Cooper Albright A., Middletown, *Moving History/Dancing Cultures: a dance History*

Mokytojo užrašai

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2.4.-5. (5-6) Pamokos tema -- Pramoginiai/sportiniai (klasikiniai, lotynų Amerikos) ir Populiarusis gatvės šokis (hip hopas, techtonikas, *jump style*, breikas, *house dance* ir kt.)

Papildomai siūlomos temos pamokai:

- *Pop šokio filosofijos prigimtis.*
- *Sportiniai šokiai TV projektuose.*

Pamokos tikslas: peržvelgti populiariojo šokio žanro stilius, juos atpažinti ir apibendrinti esminius skirtumus bei panašumus.

Pamokos uždaviniai:

- 1) suteikti žinių apie populiariojo šokio žanrus, rūšis, raiškos būdus.
- 2) skatinti atpažinti ir priimti populiariąjį šokį, kaip vieną iš meninės raiškos galimybių.
- 3) mokyti(s) atrasti, ir priimti šokį, kaip vieną iš populiariosios veiklos būdų.

Trukmė: 45 min +45 min

Pamokos tipas: mišrus

Metodai:

1. Teorijos pristatymas.
2. Pokalbis, diskusija.

Priemonės: video projektorius.

Vaizdinė medžiaga:

1. Sportinių šokių ištraukos (*žiūrėti CD sportiniai šokiai*)
2. Populiariojo šokio ištraukos -- šou, džiazas, hip-hop'as, gatvės šokiai ir kt. (žiūrėti internete pgl. raktinius žodžius)

Siūlomi klausimai pamokai ir/ar užduotims:

- Kas yra sportinių šokių giminės?
- Kuo tarpusavyje panašūs Lotynų Amerikos šokiai?
- Kas būdinga tik standartinių šokių atlikimui?
- Kokios rūbų mados vyrauja sportiniuose šokuose?
- Kuo sportinių šokių šokėjai skiriasi nuo kitų žanrų šokėjų?
- Koks populiarusis šokis jums priimtinausias?
- Ką bendro turi visi populiarieji šokiai?
- Kokią šiandien vietą užima populiarieji arba sportiniai šokiai kasdieniame gyvenime?

Užduotys stebėjimui ir interpretavimui:

I. Stebinti CD su sportinių šokių ištraukomis pamėginti palyginti matytus TV projektuose sportinių šokių pasirodymus su profesionalų atliekamais šokiais. Įsivardinti kas ir kodėl yra įdomiau, jausmingiau, estetiškiau ar originaliau. Atkreipti dėmesį kaip skiriasi standartinių ir lotynų Amerikos šokėjų apranga. Įvardinti esminius 10 šokių skirtumus.

II. Stebint internetines ištraukas su populiariuoju gatvės šokiu, kiekvienam įsivardinti sau artimiausią šokio stilių. Pamėginti padiskutuoti kokia filosofija slypi kiekviename gatvės šokyje. Kaip ji apsispindi šokio raiškoje? Atrasti nuomone pagrindžiančius teiginius.

Atmintinė mokytojui:

Europinės programos (klasikiniai/standartiniai) šokiai

Iš europinės programos šokių lėtasis valsas yra pats gražiausias ir elegantiškiausias. Be to, jo istorija pati ilgiausia. Atsiradęs dar XII – XIII amžiuje, jis visą laiką buvo papildomas skirtingų Europos tautų šokių (ir rūmų, ir liaudies) judesiais. Valsas suklestėjo XIX amžiuje, kai jis tapo vienu iš

populiariausių šokių. Mūsų dienas pasiekė kelių formų valsas: beveik kiekvienoje šalyje jis keitėsi veikiant tradicijoms. Taigi atsirado Vienos, figūrinis valsas ir valsas – bostonas.

Tango – ne mažiau efektingas ir tikriausiai pats emocionaliausias iš visų europinės programos šokių. Jo ritmas yra ryškus, o žingsneliai tikslūs. Gimęs Pietų Amerikoje, šis šokis Europą pasiekė XX šimtmečiuje ir buvo šiek tiek “nuglaistytas”, nes buvo laikomas nepadoriu. Galima pasakyti, kad tango iš kitų europietiškių šokių išsiskiria tuo, kad susideda ne iš plaukiančio judesio nuo kulno ant pirštų (lyg tekėjimas), o iš žingsnių visa pėda (tvirtas žingsnis). Jeigu jūs pasitikite savimi ir esate ryžtinga, šis šokis kaip tik jums.

Europinę pramoginių šokių programą užbaigia du fokstrotai – lėtas ir greitas (kvikstepas – angliškai “greiti žingsniai”). Abi šio šokio pakraipos susiformavo XX amžiuje ir tuoj pat pelnė didelį populiarumą jaunimo tarpe. Šiuolaikinis lėtas fokstrotas yra gana sudėtingas šokis, nes jį sudaro greitų ir lėtų žingsnelių, atliekamų pagal ramią muziką, virtinė. Krypties ir judesių intensyvumo keitimas reikalauja išmanymo ir puikios koordinacijos, todėl fokstrotą pradeda mokintis tik pažengusieji.

Greitą fokstrotą, atvirksčiai, mokiniai gludina nuo pačių pirmųjų pamokų. Tai labai gyvas, nuotaikingas šokis su šuoliukų, pašokimų elementais. Ir jeigu pora “susišokusi”, žiūrovams susidaro įspūdis, kad jie skrenda virš parketo.

Lotynų Amerikos šokiai

Lotynų Amerikos šokiai užburia savo emocionalumu ir trykstančia energija. Greitas tempas, svaiginantys pasisukimai ir uždegančios melodijos – dėl visų šių priežasčių Lotynų Amerikos šokiai kur kas populiarnesni nei valsas arba tango.

Samba – vienas iš žinomiausių Lotynų Amerikos šokių. Kilęs iš Afrikos ir atkeliavęs į Pietų Ameriką šis šokis nepaprastai išpopuliarėjo Brazilijoje, kur visuotinis susižavėjimas juo peraugo į karnavalą. Samba teisėtai vadinama labiausiai uždegančiu Lotynų Amerikos šokiu. Jo pagrindas – spyruokliuojantis žingsnis su klubų pasukimu. Žiūrėdama į šokėjus iš šono, jūs negalėsite nusėdėti vietoje ir pati pradėsite šokti.

Dar vienas ne mažiau ritmiškas šokis, *ča ča ča*, gimė sujungus kelių šokių judesius (daugiausiai mambos ir rumbos). Šis šokis yra gana jaunas, nes susiformavo tik XX amžiaus viduryje. Lengva ir ritmiška *ča ča ča* muzika sukuria neįpareigojančią aplinką ir leidžia atsipalaiduoti, o išreikšti klubų judesiai šiam šokiui suteikia ypatingo šarmo.

Iš visų Lotynų Amerikos programos šokių, kuriems būdingas greitas tempas, išsiskiria vienas – rumba.

Neperdedant galima pasakyti, jog tai pats gražiausias šokis, persunktas jausmų ir net turintis kai kurių erotinių elementų. Nežiūrint į tai, išmokti jį šokti yra pakankamai lengva (lyginant su kitais Lotynų Amerikos šokiais). Rumba – santykinai lėtas šokis iš keleto pagrindinių nesudėtingų judesių. Bet šokti jį neutraliai, neįdedant širdies, visiškai neįmanoma. Šokdama rumbą, kiekviena pora pasakoja savo meilės istoriją.

Atsiradęs dar XIX amžiuje Amerikoje šis šokis jau tada pelnė populiarumą. Bet buvo uždraustas, nes manyta, jog jis per daug nešvankus. Šiais laikais rumba stipriai standartizuota, bet tai netrukdo jai iškovoti vis didesnę ir didesnę populiarumą tarp pramoginių šokių mėgėjų.

Lotynų Amerikos programą užbaigia kibirkščiuojantis, šuoliuojantis džaivas. Šis šokis, uždegantis ne mažiau nei samba ar *ča ča ča*, pagal tempą ir judesius panašus į rokenrolą, į Europą atkeliavo Antrojo pasaulinio karo metu ir buvo šiek tiek supaprastintas. Po tokio eksperimento atsirado keli šokiai, kurie buvo populiarūs šokių aikštelėse XX amžiaus viduryje (tame tarpe ir populiarūs rokenrolas).

Gatvės šokiai (street dance)

Tai plataus žanro šokiai, kurie susideda iš : *hip-hop, house, locking, popping, breakdance, funk* ir kitų gatvės šokių stilių. *Street dance* šokiai atsirado XX a. viduryje, Niujorke. Iš pradžių tai buvo neturtingų juodaodžių saviraiškos būdas, kuris ilgainiui tobulėjo ir išplito į kitus socialinius sluoksnius. Terminas „gatvės šokis“ apima daug stilių, įskaitant šokius, kurie dažniausiai asocijuojasi su hiphopo kultūra. Šitie stiliai labai išpopuliarėjo iš dalies dėl to, kad visame pasaulyje populiarėjo hiphopo muzika.

Dėl to, kad gatvės šokis yra labai platus žanras, mokytojai turi laisvę interpretuoti ir labai dažnai laisvai maišo daug stilių, kartais net sujungdami su visiškai kitomis šokio formomis, kaip, pavyzdžiui, jazz'o šokis. Toks mokymo būdas dažnai kritikuojamas, nes jis yra per griežtas ir per daug choreografinis. Mokytojai dažnai pamiršta apie svarbiausius šio šokio elementus, tokius, kaip improvizacija ir pačio mokinio interpretacija. Dėl to pastaruoju metu dažnai atsisakoma vadinti tokias šokių studijas „hip-hop“, nes jose dažnai nenaudojami tradicinio hip-hop šokio principai ir aspektai, ypač jei mokytojas sujungia skirtingus šokio stilius, kurie neturi nieko bendro su hip-hop šokiais.

HIP-HOP

Šis šokių stilius kilęs iš Amerikos. Hip-Hop turi savo kultūrą : muziką, graffiti, šokis, *beatbox*, apsirengimo stilius (platūs drabužiai). Dažniausiai šio šokio rungtyinės vyksta ne pasirodymo, bet kovos būdu. Šokėjai kovoja vienas prieš kitą improvizuojant. Pagrindinė taisyklė - šokėjas turi parodyti savo individualumą per improvizaciją.

Šiais laikais, šokis yra interpretuojamas gan plačiai. Vieniems tai yra tiesiog hobbis, kitiems-gyvenimo būdas. Šokant, išreiškiami jausmai, perteikiamos emocijos. Šokėjo kiekvienas judesio formavimas yra „išraiškus,“ sudarantis jo skleidžiančią atmosferą. Jis gali būti kilnus, švelnus, aistringas, intensyvus, agresyvus, atstumiantis, gyvybingas. Kūno kalba, Jūs galite išreikšti tai, ką jums sunku pasakyti žodžiais. Taip įgaunamas pasitikėjimas savimi, kuris didina jūsų asmenines galimybes. Suteikia daugiau būdų pažinti save ir pasaulį.

Hip-hop šokis, sudarytas iš dviejų pagrindinių dalių ir daugybės atšakų. Šios dalys, Senoji mokykla (*Old school*) ir Naujoji mokykla (*New school*). Treneriai, mokydami šio šokio, gali jį interpretuoti kaip tik nori, įterpdami ir kitų stilių judesius, bet išlaikant hip-hop normas. Norint gerai išmokti hip-hop'a, pirmiausia reikia suprasti kas tai yra, turėti dideli norą pasiekti gerų rezultatų įdedant daug sunkaus darbo ir nebijoti improvizuoti, atskleisti savęs *freestyl 'u*.

House dance

House dance yra naujusias iš visų pasaulinio populiarumo susilaukusių gatvės šokių stilių. Jis pasižymi begaliniu laisvumu, teigiama energija, muzikos interpretacijos platumu ir jam įtaką dariusių šokių gausa.

House Dance – *House* muzikos kultūra užgimė XX a. devintojo dešimtmečio viduryje Čikagoje ir Detroite, o šokiai – devintojo dešimtmečio pabaigoje Niujorko klubuose. Šokėjai, ieškodami ramesnės aplinkos nei Hip Hop'o vakarėliai, užsukdavo į brangesnius klubus, kuriuose grodavo *House* muzika ir kurių grindis nutrynė įvairių šokių stilių žingsneliais. *House* yra naujausias iš visų pasaulinio populiarumo susilaukusių gatvės šokių stilių. Todėl *House* pasižymi begaliniu laisvumu, teigiama energija, muzikos interpretacijos platumu ir jam įtaką dariusių šokių gausa.

Sena mokykla (Old School)

Senosios mokyklos hip-hop šokiai - tai šokiai, kurie atsirado septyniasdešimtais metais ir buvo šokami pagal *funk* ir *old school hip-hop* muziką. Vienas iš jų yra *breakdancing* – žinomiausias iš visų hip-hop šokių, kuris ir tapo hiphopo kultūros fundamentu. 1980-aisiais daug funk stilių, kurie vystėsi atskirai nuo hip-hop, kaip *popping* ir *locking*, taip pat tapo asocijuojami su hiphopo kultūra ir dažnai buvo šokami kartu su *breakdance*.

Nauja mokykla (New School)

1980–aisiais, kai hiphopo muzika išsiplėtė ir pradėjo vystytis atskirai nuo *funk* muzikos, tapo lėtesnė, sunkesnė ir agresyvesnė. Ši naujoviška hiphopo muzika ir buvo priežastis naujam hip-hop šokiui atsirasti, kuris iš dalies buvo įkvėptas senos mokyklos stilių, tačiau šis šokis buvo fokusuotas į vertikalų šokimą, priešingą *breakdance* šokiui, kuris buvo daugiau žinomas kaip šokis *par terre* ant grindų.

Kai kurie naujojo hip-hop šokio stiliai yra Krumping, Harlem Shake, Chicken Noodle Soup, Jigging, Tone Wop, Freaking ir Hyphy.

Naujas hip-hop šokis, nors ir pasipildė naujais stiliais, tačiau išlaikė pagrindines savo taisykles. Dažniausiai šio šokio rungtynės vyksta ne pasirodymo, bet kovos būdu. Šokėjai kovoja vienas prieš kitą visada improvizuodami. Pagrindinė taisyklė - šokėjas turi parodyti savo individualumą per improvizaciją. Vienos iš didžiausių ir populiariausių pasaulyje rungtynių vyksta Paryžiuje. Šis renginys vadinasi Juste Debout, kas, verčiant iš prancūzų kalbos, reiškia “tik ant kojų”. Vyksta *popping*, *locking*, hip-hop, *house* šokių kovos du prieš du. Visai neseniai Lietuvoje pradėjo rengti panašaus pobūdžio turnyrus Urban Dance, tačiau iki pasaulinio lygio dar labai toli.

Popping

Popping yra vienas iš pagrindinių *funk* šokių stilių. Technikos pagrindas yra staigus kūno raumenų įtempimas ir atpalaidavimas, nuo ko atsiranda trūktelejimas šokėjo kūne, kuris vadinasi pop arba hit. Toks judesys atliekamas muzikos ritmą kombinuojant su įvairiais pantomimos judesiais.

Popping terminas dažnai naudojamas apibūdinant ir kitus šokių stilius, kuriuose naudojama iliuzija, nes jungdami juos kartu galime padaryti įspūdingesnį pasirodymą. Poppingo efektas padeda šokėjui atrodyti nerealiai, žmogaus kūnas juda nenatūraliai, kas ir suteikia šitam šokiui įspūdingą vaizdą. Taip pat *popping*, kaip ir daugelis kitų hip-hop šokių, būna parodomas kovos metu, kai šokėjai šoka vienas prieš kitą, kad išsiaiškintų, kas iš jų geriausias. Tokiu būdu dažnai daromos gatvės šokių rungtynės.

Šokis buvo išrastas 1970-aisiais metais Kalifornijoje grupės Electric Boogaloo (anksčiau - Electric Boogaloo Lockers). JAV šis šokis išpopuliarėjo televizijos laidos Soul Train dėka, kurioje

pasirodydavo grupė Electric Boogaloos. Grupės Electric Boogaloos ir *popping* šokio sukūrėjas Boogaloo Sam sukūrė *popping* šokio pagrindus.

Locking

Locking - tai funk šokis arba gatvės šokis, kuris mūsų laikais daugiau asocijuojasi su hipopo kultūra. Jo pagrindas yra greiti, aiškūs, skirtingi rankų judesiai, kombinuojami su daugiau atsipalaiduojančiais klubų ir kojų judesiais. Judesiai dažniausiai yra didelės amplitudės ir dažnai labai ritmiškai glaudžiai derinami su muzika. Šiame šokyje dažnai naudojama daug vaidybos, atlikėjas bendrauja su publika, veido mimika yra labai ryški, personažai dažniausiai būna komiški.

Locking paprastai šokamas pagal funk muziką, tokią, kaip James Brown. Iki šių laikų funk muzika yra mėgstamiausia tarp lockingo šokėjų. Pagal ją vyksta ir šio šokio rungtynės. Šokio pavadinimas (Lock - užraktas) kilo nuo pagrindinio judesio lock ir visos technikos, kai atliekami greiti judesiai ir tam tikroje pozicijoje šokėjas fiksuoja savo kūną, o po trumpo sustojimo vėl tęsia šokį tame pačiame greitime tempe. Šokėjas improvizuoja, kartodamas pagrindinius judesius, tik skirtingose pozicijose, kombinuodamas juos su šuoliais ir dažnai su akrobatiniais elementais.

Šio šokio atlikėjas vadinamas *locker*. Lockeriai dažnai naudoja charakteringą drabužių stilių, pavyzdžiui, spalvotus, dryžuotus, komiškus drabužius, petnešas, dideles kepures. Galima sakyti, kad locking įkūrėjas yra žmogus, vardu Don Cambell. 1960-ųjų metų pabaigoje jis pradėjo atlikinėti skirtingus judesius, kurių pagrindas buvo lock technika, taip gimė šokio pavadinimas *Cambellocking*, kurį vėliau sutrumpino iki *Locking*. 1970-ųjų metų pradžioje atsirado keletas grupių, kurios šoko šiuo stiliumi. Pati pirmoji ir populiariausia grupė, kurią ir įkūrė Don Campbell, vadinasi *The Lockers*, jie taip pat įvedė savitą apsirengimo stilių.

Vėliau *locking* tapo augančios hip-hop šokių kultūros dalimi. *Locking* yra populiarus ir mūsų dienomis, jį dažnai naudoja pasaulinio masto žvaigždės savo pasirodymuose bei vaizdo klipuose.

Show dance

Unikali judesio forma, kurią sudaro ne vien fizinis judesys. Per šokį judesys yra transformuojamas į tikslingą judesio kalbą, kuri apima emocinę, pažintinę ir fizinę sritis. Šiuolaikiniam šokiui būdingas įvairiapusiškumas. Jo neriboja muzikos stiliai, nėra specifinių žingsnelių. Jis apjungia pagrindinės modernaus šokio technikos, taip pat post-modernaus šokio, baletu elementus, kuriomis vadovaujantis šokama. Šiuolaikinis šokis suteikia žmogui didelę saviraiškos laisvę, vyksta „kūryba“ per judesį, šiame šokio stiliuje daugiau nei bet kuriame kitame – organiško kūno judėjimo, improvizacijos.

Jazz funk

Tai - sceninis stilius, kurį iš tiesų yra labai smagu šokti, tačiau reikalauja ir nemažai pastangų bei energijos.

Džiazas tapo vienas iš populiariausių šokių stilių pastaraisiais metais, daugiausia dėl savo populiarumo televizijos laidose, filmuose, muzikos vaizdo klipuose ir reklaminiuose klipuose. Šokis yra įdomus, emocionalus, artistiškas bei energingas. Šis stilius reikalauja fizinės ištvermės, kūno lankstumo, sudėtingų judesių, ekspresijos bei šokėjo individualumo ir originalumo. Pridėjus žodį „Funk“ šis stilius tampa labai smagus ir žaismingas, jį yra labai smagu šokti.

Literatūra:

www.dance.lt; ir kt. internetinės nuorodos.

Mokytojo užrašai

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. Etnokultūrinis šokio meno aspektas

(4 temos, 8 pamokos po 45 min)

1.1. (7) Pamokos tema -- Šokis kaip ritualinės apeigos.**Alternatyvinės temos pamokai:**

- *Ilgaamžės japonų tradicijos (Butoh, No ir Kabuki).*
- *Pašėlę Afrikos ritmai.*
- *Indų folklorinis šokis.*

Pamokos tikslas: apžvelgti apeiginio šokio specifiškumą.

Pamokos uždaviniai:

- 1) suteikti žinių apie apeiginius šokius.
- 2) gebėti atpažinti ir analizuoti skirtingų kultūrų šokio meno esmines raiškos priemones.
- 3) priimti skirtingų kultūrų šokio meno paveldą.

Trukmė: 45 min + 45 min

Pamokos tipas: mišrus

Metodai:

1. Teorijos pristatymas.
2. Vaizdinės medžiagos peržiūra.
3. Pokalbis, diskusija.

Priemonės: video projektorius.

Vaizdinė medžiaga:

1. Žiūrėti CD Tautų šokiai bei internetines nuorodas.

Klausimai pamokos pasiruošimui ir/ar eigai:

- Ką žinote apie kitų tautų šokius?
- Gal yra tekę matyti šokant gyvai tokius šokius? Kuo jie ypatingi?
- Kaip manote kas daro pagrindinę įtaką vienokio ar kito šokio tradicijoms?
- Kaip vertinate kitų šalių tautinius šokius?
- Su kuo juos galėtumėte palyginti?
- Ar svarbu yra išmanyti savo šalies kultūrinį paveldą?
- Kaip manote, ar tautiniai šokiai yra populiarūs šiandien?
- Kaip šokis gali sietis su tos šalies religija?

Užduotys vaizdinės medžiagos stebėjimui:

I. Stebint CD su tautinių šokių ištraukomis įvardinti esminius kiekvienos tautos šokių judesius. Nusakyti ritualinių apeigų specifiškumą, tai tautai būdingą muzikos dermę su judesiu, priežastis lemiančias vienokį ar kitokį judėjimą.

Atmintinė mokytojui

Indų šokis yra kilęs iš religinio ir gamtos išgyvenimo. Visi išgyvenimai indų mitologijoje pasireiškia [mimika](#), [gestais](#) ir [šokiu](#). Šventyklos buvo ir pirmosios šokio mokyklos, kur technika, judesio stilizacija ir [choreografija](#) buvo perduodama iš kartos į kartą. Indų literatūroje sakoma, kad šokėjas gestais ir mimika gali iššaukti bendravimą su Dievo apraiškomis ir žmonėmis. Gamtos (augalų, gyvulių, paukščių, vėjo ir vandens) išgyvenimai yra vaizduojami kitos stilistinės šokių grupės, vadinamos *dainic natja* – kasdieniški šokiai. Indų kalboje šokis vadinamas žodžiu *natja*, kuris drauge reiškia ir [dramą](#). Indų šokio stilius tai natūralus judesys, ieškant ne jėgos, o lankstumo. Viršutinės kūno dalies judesiai – liemens, pečių, kaklo, rankų, ir ypatingai komplikauta plaštakų simbolika – yra nepaprastai pabrėžti. Būdingi kojų kilimai, kryžiuavimai, spirališki judesiai ir šuoliai. Indų šokis reikalauja didelės koordinacijos, nes kojų ritmas dažniausiai nesimetriškas ir monotoniškas, turi atlaikyti liemens, rankų ir galvos išpildomus visai atskirus ritmus. Nepaprastai svarbi yra veido išraiška. Indų šokių tradicijos siekia bent 2500 metų. Kiekvienoje šventykloje ir dabar dar su fanatiška ištikimybe saugojama ir perduodama senųjų šokių choreografija ir technika.

Tamsos šokis – Butoh

Japonų teatras, manoma, išsivystė iš pirmykščių šokių ir Šinto dievybių garbinimo apeigų. Jis paprastai skirstomas į tradicinį ir naujovišką. Pirmosios tradicinio teatro formos randamos Kanazavos miesto apylinkėse. Žinomiausios jo rūšys yra Bugaku, No, Kabuki, Kiogen, bei Bunraku, arba lėlių teatras. Naujoviško teatro garsiausi žanrai Simpa, Sinkokugeki, Singeki. Taip pat japonai perėmė vakarietiško teatro tradicijas ir rūšis: operą, baletą.

Japoniškasis Buto (Butoh) šokis, šešiasdešimtaisiais kilęs iš No teatro, iš Antrojo Pasaulinio karo, iš tabu, mirties, grotesko, pasąmonės, gali būti vadinamas tiek patirties, tiek tamsos šokiu. Jį šoka vyras ir moteris, kūnas ir dvasia, teatras ir realybė, muzika ir triukšmas, mirtis ir gyvenimas.

Butoh šokio pradininku laikomas Tatsumi Hijikata, taip pat svarbus kito japonų avangardinio teatro kūrėjas, vadinamas *butoh* šokio dievu Kazuo Ohno. Japonijoje pokario metais susiformavęs kaip atsvara tradiciniams scenos menams, *butoh* ("tamsos šokis") iš pradžių šokiravo žiūrovus ir sukėlė skandalą. Tuo metu net draudžiamas rodyti viešai, dabar *butoh* turi daugybę sekėjų visame Vakarų pasaulyje.

Literatūra:

1. Milvydienė V., *Terpsichorės keliai*, Klaipėda: 2003.
2. Grivickas V., *Šokio menas*, Vilnius: 1965.

Mokytojo užrašai

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3.2. (8) Pamokos tema -- Sceninis-charakterinis šokis.

(Gruzinių, vengrų, lenkų, rusų, ispanų šokiai ir kt.)

Alternatyvinės temos pamokai:

- *Uždraustas Airijos šokis* („River dance“, „Lord of the dance“, Michael Flatley).

- *Žanrų integracija, gaunant naują žanrą. Šokis + kova = capoeira. (Kanada)*
- *Polka ir valsas Europoje.*
- *Angliškojo šokio gimimas (Valsas, Fostrotas ir kt.)*

Pamokos tikslas: pristatyti charakterinio šokio išskirtinumą.

Pamokos uždaviniai:

- 1) pristatyti sceninio-charakterinio šokio raiškos būdus.
- 2) gebėti atpažinti ir analizuoti skirtingų kultūrų šokio meno esmines raiškos priemones.
- 3) priimti skirtingų kultūrų šokio meno paveldą.

Trukmė: 45 min + 45 min

Pamokos tipas: mišrus

Metodai:

1. Teorijos pristatymas.
2. Vaizdinės medžiagos peržiūra.
3. Pokalbis, diskusija.

Priemonės: video projektorius.

Vaizdinė medžiaga:

1. *Žiūrėti internete [guzinų, vengrų, lenkų, rusų, ispanų sceninius-charakterinius šokius.](#)*
2. *Žiūrėti internete [Michael Flatley River dance](#)“, „[Lord of the dance](#)“ spektaklių ištraukas.*
3. *Žiūrėti internete [capoeira šokio ištraukas.](#)*

Klausimai pamokos eigai ir/ar užduotims:

- Ką žinote apie kitų tautų sceninį-charakterinį šokį?
- Ar jis skiriasi nuo tautinio folklorinio šokio? Jei skiriasi tai kuo?
- Kaip šokis atspindi tautos charakterį?
- Ką tautinis rūbas skelbia apie tos šalies gyventojų pažiūras, temperamentą?

Užduotys vaizdinės medžiagos stebėjimui:

I. Stebint internetines nuorodas pamėginti įvardinti kas bendro tarp airiško, rusiško ir ispaniško šokio. Išsakyti kokias emocijas kelia stebėjimas skirtingų tautų šokius. Pamėginti išsakyti išpūdį apie tautą vien iš tautinių šokių peržiūros ir palyginti ar yra išsakytose nuomonėse tiesos apie vienos ar kitos šalies gyventojų charakterį, temperamentą ir kt.

Atmintinė mokytojui:

Užkrečiantis airių "step'o" ritmas

Šokio spektaklį "Lord Of The Dance" pagal tradicinį airių "step" šokį sukūrė airių kilmės choreografas, garsus šokėjas Maiklas Fletlis (Michael Flatley), pripažinimą visame pasaulyje pelnęs po žymiojo "Riverdance" renginio sėkmės Europos ir JAV scenose.

Šokio spektaklį atlieka per 50 Airijos šokėjų trupė. Iš viso spektaklio kūrybinę grupę sudaro per 100 žmonių.

"Lord Of The Dance" spektaklis orientuotas į modernų šokį vertinančius žiūrovus, kuriuos žavi spalvingos ir ritmingos masinės scenos.

Televizijos tramplinas

Tradiciniai airių "step" šokiai iki 1994 m. buvo labiausiai žinomi pačioje Airijoje. Šis šokis į plačiąją pasaulio sceną pateko po "Eurovizija'94" konkurso, kurio metu buvo pademonstruotas septynių minučių trukmės tradicinio airių šokio spektaklis.

Būtent šiam televizijos konkursui trumpą "step" programą rengė choreografas Maiklas Fletlis, šokio spektaklį tąkart pavadinęs "Riverdance".

Po to, kai Europos televizijų žiūrovai gerai įvertino airių šokius, choreografas pastatė "Riverdance" šokio spektaklį didžiosioms pasaulio scenoms ir pradėjo turus po Europos ir Amerikos miestus. Pasirodymų metu jis pats atlikdavo pagrindinio šokėjo vaidmenį.

Po keletą mėnesių trukusių "Riverdance" turų po pasaulį p. Fletlis nutarė palikti "Riverdance" kolektyvą. Subūręs naują šokėjų trupę, jis sukūrė visiškai kitoki "step" šokiu paremtą pasirodymą. Naujas šokio spektaklis buvo pavadintas "Lord Of The Dance", kurio premjera įvyko 1996 m.

Ponui Fletliui pasitraukus iš "Riverdance", šis spektaklis neišnyko ir iki šiol demonstruojamas įvairiuose pasaulio miestuose. Šiuo metu "Riverdance" gastroliuoja Kinijoje. Taip pat po pasaulio scenas keliauja ir "Lord Of The Dance" spektaklį atliekantys šokėjai.

"Riverdance" ir "Lord Of The Dance" - visiškai skirtingi spektakliai, nepaisant to, kad abu kurti to paties choreografo.

"Riverdance" - daugiau tarptautinio šokio kūrinys, sukurtas remiantis Rusijos, Ispanijos, Airijos, kitų šalių folkloro elementais, šokio spektaklyje airių "step" šokį papildo baletas, jį keičia flamenko.

"Lord Of The Dance" sukurtas pagal Airijos istorinius motyvus, susikoncentruota į choreografiją ir scenografiją, Airijos folklorą, istorinius aspektus.

Nuo 1996 m. "Lord Of The Dance" pamatė per 50 mln. žmonių visame pasaulyje. Premjeros metais per Kalėdas "Lord Of The Dance" vaizdo juosta buvo populiariausia Didžiojoje Britanijoje.

Pelningas šou

Ponas Fletlis, perkopęs 40 metų, nutarė pasitraukti iš "step" šokio scenos. Dabar pradėtas darbus tęsia jo mokiniai, specialiai atrinkti šiam pasirodymui.

"Riverdance" ir "Lord Of The Dance" pasaulyje išgarsinus airių "step" šokį, susibūrė įvairiausių šokėjų trupių, kurios pradėjo rengti koncertus visame pasaulyje.

Šiuo metu pasaulyje turus organizuoja apie 10 airių šokio trupių.

Capoeira (*Kapueira*) – [kovos menas](#), išvystytas apytikriai [XVI a.](#) pradžioje [Brazilijos](#) afrikiečių [vergu](#). Tai kovos menas, pasižymintis ryškiais akrobatiniais elementais, šuoliais į aukštį, smūgiais kojomis esant ore, taip pat gausybe šokio, klastos ir net vaidybos elementų. Čia persipina kova, šokis ir žaidimas. Capoeiros stilių yra gana daug ir kiekvienam iš jų būdingi skirtingi bruožai. Priklausomai nuo stiliaus, kovoje gali labiau dominuoti greitis, akrobatika, plastika, vikrumas ar klasta.

Capoeiros kova dažnai vadinama žaidimu (portugališkai - *jogo* (tariama - *žioğu*)), kadangi, siekiant nugalėti priešininką, naudojama ne tik fizinė jėga, smūginė technika ar judesių vikrumas, bet ir loginis mąstymas, įžvalgumas, intuicija, apgaulė, gudravimas, aktoriniai sugebėjimai.

Capoeira išsiskiria iš kitų kovos menų ne tik tuo, kad yra bene labiausiai išlaikiusi savo autentišką formą ir mažiausiai asimiliavusi su kitokiomis kovos rūšimis, bet ir tuo, kad yra visiškai neatsiejama nuo muzikos. Muzika diktuoja kovos tempą, ritmiką, stilistiką, įkvėpia, suteikia kovotojams stiprybės, energijos. Tam tikros dainos netgi diktuoja žaidimo taisykles, kviečia į kovą konkrečius asmenis. Capoeiros muzika ir žaidimas [rodoje](#) (*roda - ratas*, sudarytas iš plojančių, grojančių bei dainuojančių *kapueristų* (origin. k. - *capoeiristas*), kuriame vyksta žaidimas - savotiškas capoeiros kovų laukas) - simbiotiškai susiję dalykai. Rodoje nežaidžiama (nekovojama) be muzikos.

Capoeiros smūginės technikos pagrindas - spyriai, smūgiai kojomis, tačiau taip pat galimi ir smūgiai rankomis, ir tam tikri [imtynių](#) elementai. Visų smūgių, spyrių ir kitų judesių pagrindas - [ginga](#) (tariama - *džinga*). Tai tam tikra judėjimo sistema, kiek primenanti šokio žingsnį. Ji naudojama taip, kaip kituose kovos menuose - kovinė stovėseną, tačiau, kadangi *ginga* nėra statiška poza, o priešingai - pastovus ritmingas judėjimas, kovotojas tokiu būdu ne tik pasirengia puolimui ir saugosi nuo smūgių bei stengiasi nuslopinti priešininko budrumą, bet ir įgyja tam tikros papildomos inercijos, reikalingos smūgiams bei akrobatiniams elementams atlikti.

Žodis *Capoeira* gali reikšti miško ar džiunglių plotą, kuris buvo išdegtas ar iškirstas, arba tai gali būti žodžio *kipura*, reiškiančio „skrajoti“, „šokinėti iš vietos į vietą“, „kautis“, ir pan., vedinys. Skirtinguose šaltiniuose galima rasti daugiau įvairių versijų ir teorijų apie žodžio *Capoeira* kilmę bei priežastis, dėl kurių būtent taip buvo pavadintas šis unikalus kovos menas.

Capoeiros istorija

Šis [kovos menas](#) atsirado [Afrikoje](#) ir buvo atvežtas į Braziliją. Tai yra šios šalies kultūros ir istorijos elementas. Nuo [XVI](#) amžiaus pradžios iki [XIX a.](#) pabaigos [portugalų](#) prekyautojai vergais puldinėdavo kaimelius Vakarų Afrikos pakrantėse, tam, kad grobtų žmones prekybai vergais. Vergų poreikis darbui [plantacijose](#) Naujojo Pasaulio [kolonijose](#) per šį periodą augo pastoviai. Apytikriai trys milijonai vergų buvo priversti išmokti išgyventi šiame Naujajame Pasaulyje.

Negalėdami apsiginti nuo naujųjų šeimininkų ginklų ir negalėdami susivienyti dėl skirtingų kultūrų, vergai negalėjo kovoti prieš nelaisvę, tačiau po darbo dienos jie rinkdavosi prie ugnies šokti ir [dainuoti](#). Vyrų šoko ritualinius šokius, kurie greitai peraugo į kovinius. Maskuodami savo [treniruotes](#) kaip ritualinius afrikiečių kultūros šokius, dalyviai per suktus spyrius ir smūgius galva, nepriliesdavo savo oponentų, o pastarieji kontrasmūgiavo akrobatiškais atsitraukimais, kurie staiga virsdavo iš gynybos į ataką. Stebėtojai dainavo, plojo rankomis, grojo [būgnais](#) pagal [berimbau](#) ritmą. Dainų tekstai buvo apie laimingesnį gyvenimą ir [laisvę](#). Vergai treniravosi su viltimi, kad capoeira bus tarsi jų kelias į nepriklausomą gyvenimą.

[Maišto](#) nuotaikos tarp vergų vis stiprėjo ir pagaliau [1888](#) m. buvo panaikinta vergija. Priėmus pirmąją Brazilijos konstituciją capoeira buvo uždrausta, kadangi [Rio de Žaneiro](#) gaujų nariai ėmė naudotis šiuo kovos menu, apiplėšinėdami turtuolius ir išdalindami pelną vargšams. Capoeira traukėsi į pogrindį ir tik prieš 50 metų ji vėl tapo teisėta. Mokytojo *Bimbos* (*Mestre Bimba - Capoeira regional* stiliaus kūrėjas) dėka šis menas [1930](#) m. buvo viešai pripažintas kaip teisėta [sporto](#) šaka bei itin svarbi Brazilijos kultūros dalis.

Capoeiros populiarumas Brazilijoje vis augo, ir dabar ji yra atvirai praktikuojama gatvėse, bei įtraukta į mokyklos programas, kaip antra sporto šaka po [futbolo](#).^[reikalingas šaltinis]

[1970](#) m. pirmą kartą šis menas buvo parodytas [JAV](#), o dabar jau praktikuojamas visoje šalyje.

Šiuo metu (2007) visoje [Europoje](#) šis egzotiškas ir energingas pasirodymas, simbolizuojantis laisvę, yra labai populiarus, o [Vokietijoje](#), [Ispanijoje](#), [Lenkijoje](#) ir kitur yra steigiamos capoeiros mokyklos.

Capoeiros muzika

Kadangi capoeiros kovos menas kildinamas iš afrikietišku ritualinių šokių, taip pat, kaip ir šokiai, capoeira negali egzistuoti be muzikos. Muzika yra žaidimo ritmo pagrindas.

[Rodoje](#) tradiciniais instrumentais grojančių muzikantų grupė vadinama [bateria](#). Tradiciniai baterijos instrumentai:

- Paprastai trys skirtingi [berimbau](#), kurie pradeda ir „valdo“ bateriją ir visą rodą. Šio instrumento grojamas ritmas suskamba pirmas. Jis lemia žaidimo stilių, prie jo derinami kiti instrumentai.
- Dažniausiai vienas [atabaque](#) (tariama - *atabaki*) - didelis jaučio oda trauktas būgnas, forma primenantis kongo būgną.

- Vienas arba keli [pandeiro](#) - mažas tamborinas.
- [Reco-Reco](#) - mušamasis instrumentais - medinis barškakas.
- [Agogo](#) - skambus, aukšto dažnio garsą skleidžiantis, plieninis muzikos instrumentas, savo išvaizda primenantis du miniatiūrinius gramofonus, sulietus į vieną. Grojama nedidele medine lazdele.

Gali būti naudojama ir daugiau instrumentų (ypač mušamųjų). Tačiau, neturint galimybės groti visais išvardintais instrumentais, *bateria* gali būti sudaryta ir vos iš kelių pagrindinių instrumentų.

Literatūra:

1. Milvydienė V., *Terpsichorės keliai*, Klaipėda: 2003.
2. Grivickas V., *Šokio menas*, Vilnius: 1965.

Mokytojo užrašai

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3.3. - 4. (9-10) Pamokos tema – Folklorinis ir sceninis lietuvių liaudies šokis.

Šia tema galima praveisti 2 atskiras pamokas. Vienoje akcentuojant lietuvių liaudies folklorinį šokį, o kitoje lietuvių liaudies sceninį šokį, dainų šventes.

Potemės (diskusiniai objektai):

- Etninis folkas.
- Pagoniški šokiai. Baltų gentys. Apeiginiai šokiai.
- Lietuvių liaudies sceninis šokis (J. Lingio ir kt. autoriai šokiai).
- Dainų šventės (paveldas).

Pamokos tikslas: apžvelgti tautinis ir etnis lietuvių liaudies šokį.

Pamokos uždaviniai:

- 1) pristatyti specifinį lietuvių liaudies tautinis ir etnis šokį.

- 2) gebėti atpažinti ir analizuoti savo šalies šokio meno esmines raiškos priemones.
- 3) priimti savo šalies šokio meno paveldą.

Trukmė: 45 min + 45 min

Pamokos tipas: mišrus

Metodai:

1. Teorijos pristatymas.
2. Vaizdinės medžiagos peržiūra.
3. Pokalbis, diskusija.

Priemonės: video projektorius.

Vaizdinė medžiaga:

1. Žiūrėti CD tautų šokiai.
2. Žiūrėti "Lietuvos tūkstantmečio dainų šventė. Amžių sutartinės. 2009m."

Klausimai pamokos eigai ir /ar užduotims:

- Išvardinkite kelis lietuvių liaudies folklorinius šokius?
- Ar žinote kokiomis progomis kokie šokiai buvo šokami?
- Ką prisimenate apie lietuvių tautinius drabužius?
- Kaip manote ar šokti tautinius šokius yra madinga?
- Kokias žinote dainas, pagal kurias šokami lietuvių folkloriniai šokiai? Gal galėtumėte sudainuoti?
- Ką žinote apie lietuvių liaudies sceninį šokį?
- Kuo jis skiriasi nuo folklorinio?
- Gal žinote kas yra žymiausi lietuvių liaudies sceninio šokio kūrėjai?

Užduotys vaizdinės medžiagos stebėjimui ir interpretavimui:

I. Stebint CD su tautiniais šokiais išskirti lietuvių liaudies folklorinio ir sceninio šokio ypatumus, pabrėžti jo išskirtinumą iš kitų tautų šokių, atrasti vyraujančius bruožus visuose lietuvių liaudies šokuose ir kt.

Atmintinė mokytojui:

Tradiciniai lietuvių šokiai ir etno kultūra

Šiuolaikinėje Lietuvoje išryškėja atskiros grupės, kurių sąsaja su tradiciniu šokiu yra skirtinga. Pagal įžymaus pasaulio šokių tyrinėtojo Curt'o Sachs'o šokiai skirstomi į intravertinius (siaurų judesių) ir ekstravertinius (plačių judesių). Intravertiniai šokiai būdingi matriarchatinėms kultūroms, kuriose vyrauja žemės ir mėnulio religijos, garbinamos deivės, žmonės užsiima žemdirbyste.

Tokiose kultūrose pagrindinės šokių atlikėjos yra moterys, jų judesiai siauri ir ramūs, nėra šuolių. Vyrauja grupiniai šokiai, turintys choreografinius piešinius (rata, rečiau eiles). Tokio tipo šokiams pritariama dainomis.

Ekstravertiniai šokiai paplitę patriarchatinėse kultūrose, kuriose vyrauja dangaus religijos, vyriški dievai, būdingas klajokliškas gyvenimas, užsiimama medžiokle ar gyvulininkyste. Šio tipo šokius daugiausia šoka vyrai, jų plastikai būdingi platūs, aukšti, veržlūs ir spontaniški judesiai, daug šuolių į aukštį ir į tolį. Ši klasifikacija apibūdina ne tik pagrindinius tam tikroje kultūroje vyraujančios choreografijos bruožus, bet ir atspindi tą kultūrą suformavusios visuomenės ypatybes, susijusias su pasaulėžiūra, psichologija, dominuojančiu moterišku ar vyrišku pradū. Lietuviškų šokių, kaip ir dainų, kūryboje dominuoja moteriškasis pradū, vien vyrų šokių užrašyta tik keli, ir tie užrašymai kelia abejonių dėl autentiškumo, daugumos šokių choreografija yra santūri, pasižymi paprastumu, joje nėra didesnių šuolių, sudėtingų žingsnių, kojos kilnojamos neaukštai. Intravertiškumas ypač atsispindi archajiškose, daugiausia vien moterų šokamose, sutartinėse, rateliuose ir šokamuosiuose žaidimuose.

Tam tikra lietuvių liaudies šokių stilizacija prasidėjo dar prieš šimtmetį, kai stilizuotose šokių kompozicijose pradėti naudoti įvairūs šuoliai į aukštį ir tolį, poriniuose šokuose įsivertino veržli „šuoliuojanti“ polka, visiškai neprimenanti žemais ir siaurais žingsneliais šokamos tradicinės polkutės, žemaičių vadinamos „tryptinuke“. Stilizuotų lietuvių liaudies šokių atlikimo maniera gerokai nutolo nuo tradicinės. Įprastinę santūrią šokėjų laikyseną pakeitė ypatingą lankstumą demonstruojančios figūros. Imta pernelyg akcentuoti laisvų rankų plastika, nors kaime, kur puoselėjama autentiška maniera, laisvoms rankoms neteikdavo jokios reikšmės ir kaimo žmonių šokiai tokiu „lankstumu“ neišsiskiria.

„Balines“ pozas pradėta perimti iš miesto ir jas taikyti tradiciniams kaimo šokiams. Intelligentija, aktyviai įsijungdama į tautinio atgimimo judėjimą, ėmėsi vadovauti „lietuviškų vakarų“ ar „klojimo vakarų“ programų rengimui. Kilę iš bajorijos ir išauklėti „balinių“ šokių estetikos, to meto inteligentai nesuvokė autentiško liaudies šokio grožio ir siekė jį priartinti prie salonuose įprastos šokio manieros, įvesdami jai būdingas minėtas pozas, šokio elementus. Buvo siekiama suvienodinti šokėjų judesius, žingsnius, jų skaičių ir pobūdį, todėl nebeliko kiekvieno šokėjo individualumo ir improvizacijos.

Žymiai didesni pakitimai atsirado pastarųjų kelių dešimtmečių „tautinių“ stilizuotų šokių kūryboje, kuri visiškai prasilenkia su savitomis lietuvių choreografinio folkloro ypatybėmis. Dauguma stilizuotų kompozicijų kūrėjų nesigilino į autentiško šokio stilišką. Todėl nekeista, kad lietuviškuose „tautiniuose“ šokuose atsirado moldaviškų šokių susikabinimo būdų, kaukaziškių vyrų šuolių ir sukinių, prancūziško kankano elementų. Nepaisant to, būtent stilizuotų liaudies šokių kūryba jau daugelį metų reprezentuoja lietuvių kultūrą, yra propaguojama jaunimo tautinių šokių kolektyvuose ir choreografijos mokyklose.

Daugelis būtent tokią choreografiją įsivaizduoja esant lietuvišką, nes autentiško liaudies šokio neturi galimybės pamatyti nei per televiziją, nei gyvai, išskyrus per gana retai pasitaikančius ir negausiai lankomus folkloro renginius. Stilizuotų šokių atlikėjams ir kūrėjams autentiškos šokio formos atrodo neestetiškos ir primityvios. Būdinga laisva improvizacija ir įvairių variantų atlikimas vienu metu suvokiami kaip klaidos, netvarka ir šokėjų nesusiderinimas. Folkloristams, priešingai, kičą primena kordebaletinis šokio atlikimas, svetima baletine estetika pagrįsta laikysena, žingsneliai

ištempiant pėdos keltį. Patekusiems į folklorinę vakaronę ar tradicinių šokių klubą, didžiulė autentiškų liaudies šokių įvairovė, natūralus jų žavesys ir gracija tampa savotišku atradimu.

Viena iš svarbiausių tradicinio šokių funkcijų visuomenėje – auklėjamoji arba edukacinė. Ši funkcija yra itin archajiškos kilmės. Susiformavo iniciacinės paskirties, t.y. perėjimo iš vaikų į suaugusiųjų pasaulį, ritualuose – juose šokis tapo sukauptos patirties perdavimo jaunesniajai kartai priemone. Be to, padėjo lavinti pasirengimo pavojingoms situacijoms įgūdžius ir netgi perteikti tam tikras mokslo žinias. Apie žaidimų naudojimą edukacijai randame žinių ir Lietuvos istorijoje. XV a. sukurtoje poemoje apie Vytauto Didžiojo laikus paminėta, kad jaunuoliai buvo lavinami ir ruošiami karui koviniais liaudies žaidimais. Savotiškus tokio reiškinio atgarsius randame XX a. tarpukario Lietuvoje – kuriant tautinę mokyklą, liaudies šokiai ir žaidimai buvo įtraukti į fizinio lavinimo pamokas.

Taigi tradiciniuose šokuose, ypač poriniuose, galima pastebėti ir erotinę šokio funkciją. Kaimo bendruomenėse šokių vakarai visuotinai buvo pripažįstami kaip savotiška piršlybų institucija. Šokis leisdavo vaikinams ir merginoms, šokant poroje, artimiau pabendrauti, o kylantys įvairūs pojūčiai padėdavo pajusti sau tinkamą partnerį. Kaip pasakoja kaimo žmonės, seniau neretai žmona ar vyras būdavo pasirenkami dėl to, kad patikdavo kartu šokti. Lietuvių choreografijos šaltiniuose iki pat XIX a. dažniausiai minimi tik apeiginiai šokiai. Ypač galime pasigirti išlikusiais gana gausiais duomenimis apie kalendorinių apeigų ir vestuvinius šokius. Iki pat XIX a. pabaigos valstiečių sluoksnyje išliko beveik visa perėjimo apeigų (gimtųjų, vestuvių ir laidotuvių) choreografijos sistema, tačiau vėliau lietuvių apeiginė choreografija patyrė gana staigų nuosmukį: paskutiniai apeiginių šokių gyvavimo paliudijimai – iki Pirmojo pasaulinio karo. Ilgiausiai išliko vestuvinė choreografija, kai kurie jos motyvai gyvuoja net šiolaikinėse vestuvėse. Pastaruoju metu Lietuvoje kai kuriuose visuomenės sluoksniuose galima pastebėti savotišką apeiginės choreografijos atgimimą. Kelis dešimtmečius kartu su folklorinio judėjimo pradžia ėmė formotis unikalūs reiškinys – folkloro puoselėtojai, kurie, švėsdami vestuves, kalendorinės ar kitas šventes, bando rekonstruoti senuosius šokius.

Pgl. Dalia Urbonavičienė

Literatūra:

1. Milvydienė V., *Terpsichorės keliai*, Klaipėda: 2003.
2. Grivickas V., *Šokio menas*, Vilnius: 1965.
3. Lingys J., Gudavičius J., Čapaitė J., Gražulienė A., *Lietuvių sceninio šokio pagrindai*, Klaipėda: 1994.
4. Poškaitis K., *Lietuvių šokio kelias į sceną*, Vilnius: 1985.
5. Urbanavičienė D., *Lietuvių apeiginė etnochoreografija*, Vilnius: 2000.
6. Vasiljeva-Raždestvenskaja M. *Istorinis-buitinis šokis*, Maskva:1987.
7. Volfas P., *Šokiai: Žingsnis po žingsnio ir Jūs tapsite puikiu šokėju*, Kaunas: 1998.

Mokytojo užrašai

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. Menininko vaidmens raida

(5 temos, 10 pamokos po 45 min)

4.1.(11) Pamokos tema –Vardai pakeitė istoriją. Modernus šokis.

(Jose Limon, Merce Cunningham, Steve Paxton.)

Alternatyvios temos pamokai:

- 60-70 metų hipių judėjimo filosofijos apraiškos šokyje (Judson Church, Yvonne Rainer)
- Naujovių paieškos. (Rudolph von Laban, Ruth St. Denis).
- XX–XXI a. šokio stilių įvairovė Lietuvoje. Šiuolaikinis šokis Lietuvoje (D. Nasvytytė, K. Daujotaitė, „Sonata“, šokio teatras „Aura“, B. Letukaitė, V. Jankauskas, A. Naginevičiūtė, L. Juodkaitė, A. Šeiko, G. Ivanauskas ir kt.).

Pamokos tikslas: Apibrėžti esminius modernaus šokio bruožus ir ypatybes.

Pamokos uždaviniai:

- 1) suteikti žinių apie modernaus šokio istoriją, jo vystymąsi ir išskirti pagrindinius atpažinimo bruožus.
- 2) skatinti modernaus šokio atpažinimą ir interpretavimą, stebint kūrinių ištraukas.
- 3) mokyti atrasti, suvokti modernaus šokio pagalbą kasdieniniame gyvenime.

Pamokos tipas: mišrus

Metodai:

1. Teorijos pristatymas
2. Vaizdinės medžiagos peržiūra
3. Pokalbis, diskusija

Vaizdinė medžiaga:

- Jose Limon, Merce Cunningham, *Steve Paxton* ir kt. (*Žiūrėti CD šiuolaikinis šokis.*)
- LT temai specialios vaizdinės medžiagos CD parengta nėra. Tačiau ji nesunkiai pasiekama jau parengtuose kituose vaizdiniuose leidiniuose. Kaip antai -- *Lietuvos teatro metraštis 2 CD, redaktorius A. Liuga.*

Klausimai pamokos eigai ir/ar užduotims:

- Kaip suprantate sąvoką "modernus"?
- Kaip manote kokios prielaidos galėjo padaryti įtaką tokio žanro atsiradimui?
- Kas jūsų nuomone apibūdina modernų šokių?
- Kaip jūs įsivaizduojame ar moderniaame šokyje yra atskiri šokio stiliai?
- Ar teko kada matyti modernaus šokio spektaklį? Jei taip, kokį įspūdį jums paliko?
- Išvardinkite pora žymiausių Lietuvos šiuolaikinio šokio atstovų (atlikėjų ar kūrėjų).

Užduotys vaizdinės medžiagos stebėjimui ir interpretavimui:

I. Stebint CD su šiuolaikinio šokio ištraukomis nusakyti, kad kūrėjai dėlioja šokio kompoziciją, kokia yra judesio ir muzikos dermė, koks atsiranda rūbas, sceninis apipavidalinimas, kokią pagrindinę mintį transliuoja tokio stiliaus šokiai, kas vienija ir kas skiria šio stiliaus šokius tarpusavyje, jie panašūs ar radikaliai skirtingi ir kt.

Atmintinė mokytojui:

Nuo XX amžiaus pradžios šokėjai pradeda eksperimentuoti su laisvesniais, labiau asmeniškais būdais judėti. Jie atmets klasikinio baletu konservatyvumą.

Klasikinio šokio tradicijų laužytojos

Amerikoje gimsta modernusis šokis (*modern dance*). Isadora Duncan, Loie Fuller ir Ruth St Denis buvo modernaus šokio pradininkės, ieškojusios naujų šokio formų. Jų žvilgsnis nukrypsta į naują, asmeninį ir laisvą būdą judėti, kuris būtų priešingas XIX amžiaus baletu (*ballet*) suvaržymui ir dirbtinumui.

Duncan savo judesius grindė senovės graikų menu, šokiu ir skulptūra, šoko basa ir įkvėpimo ieškojo tiesiai iš muzikos.

Loie Fuller sugalvojo šokių, kuriame svarbiausia buvo besikaitaliojančių spalvų ir šviesų žaismas ant daugiasluoksnių sijonų. Šokio spektaklių dramatismas kilo ne iš siužetinių linijų ar emocijų

perteikimo, o iš šokio vizualinio efekto, kuris buvo kuriamas šviesos ir kostiumų pagalba. Naudodamasi šokiu ji iliustruodavo natūralius reiškinius: ugnį, gėlę, drugelį.

Ruth St Denis temų ir įkvėpimo ieškojo Egipto, Indijos ir rytų Azijos menuose bei religijose. Sukūrė itin vaizdžius ir įspūdingus šokio spektaklius, kuriuose kostiumai ir šokio judesiai atspindėdavo Indijos ir Egipto šokius, o tai sukeldavo mistinius jausmus.

Antrasis modernaus šokio pliūpsnis

1930-aisiais Marta Graham sukūrė savo asmeninę judesių kalbą, kad galėtų išreikšti personažų psichologinius ir emocinius elementus. Šokyje ji tyrinėjo charakterį ir socialines ar psichologines problemas. Ji išvystė savo šokio techniką, kuri yra paremta priešingų jėgų (susitraukimas/atsipalaidavimas) kontroliavimu ir pusiausvyra.

Doris Humphrey panaudojo gravitacijos jėgą kaip dinamiško judesio nestabilumo pagrindą. Tai tiltas tarp judančio kūno pusiausvyros ir nestabilumo, kurie išreiškė asmens konfliktus su jį supančiu pasauliu. Ji daug eksperimentavo su garsu, t.y. tyla, kalbėjimu, juoku, nemuzikiniais garso efektais.

Marta Graham ir Doris Humphrey kūrė atšiaurius, intelektualius ir dramatiškus spektaklius tam, kad šokiruotų prie malonių ir grakščių šokėjų pripratusią publiką.

Trečioji karta

Antro pasaulinio karo pabaigoje jauni choreografai pradėjo laužyti sukurto modernaus šokio taisykles. Jie pradėjo kurti šokius kurie neturėjo temos, neišreiškė emocijų, išsivertė be sukurtų modernaus šokio technikų.

Merce Cunningham išlaisvino šokį nuo erdvinių suvaržymų, kurdamas šokius, kurie gali būti stebini iš bet kurio kampo. Jis taip pat išlaisvino šokį nuo tradicinių muzikos suvaržymų naudodamas elektroninę ir kitų stilių muziką savo kompozicijoms.

1957 m. Paul Taylor pristatė minimalaus šokio spektaklį, kur jis stovėjo su paprastais gatvės drabužiais ir darė tik mažyčius pokyčius savo laikysenoje kas 10 sekundžių.

Alvin Ailey savo šokyje sujungė modernaus, džiaz ir afrikietiško šokio elementus. 1960-aisiais Twyla Tharp panaikino bet kokį garso akompanavimą, kuris galėtų žiūrovą atitraukti nuo šokio. Be to, ji perkėlė šokį iš teatro į įvairias vietas mieste, pvz., parką ar muziejų.

Šio laikotarpio šokėjai bandė panaikinti barjerus tarp šokėjų ir žiūrovų, tarp meno ir gyvenimo.

Įvairių formų jungimas

XX amžiaus pabaigoje nebeliko ryškaus skirtumo tarp modernaus šokio, balet ir šou šokio. Galiausiai šokis tapo truputį daugiau nei tik pramoga per Brodvėjaus miuziklus. Šokio stilius, kuris išsivystė miuzikluose, jungia šiuolaikinio šokio, modernaus balet ir džiaz šokio elementus.

Šiuolaikinis šokis (*contemporary dance*) pasižymi įvairiapusiškumu: jis gali būti šokamas pagal bet kokio stiliaus muziką ar būti sujungtas su kitomis šokio formomis tam, kad sukurti naujus judesio stilius. Šiuolaikinis šokis siekia dirbti su natūraliu kūno išsidėstymu ir dėl to yra saugus ir prieinamas pradedantiesiems.

Pagrindinės modernaus šokio technikos:

Cunningham -- Dėmesys skiriamas kūno padėčiai erdvėje, ritmui ir minčių bei jausmų išreiškimui. Yra naudojama paties kūno „energijos“ linija, kad judesys būtų lengvas ir natūralus.

Graham -- Pabrėžiamas kontrakcijos, atsipalaidavimo, kritimo ir kompensacijos naudojimas. Ši technika pasižymi šokiu ant žemės ir pilvo bei dubens kontrakcija.

Limon -- Energija naudojama santykyje su gravitacija ir dirbama su svoriu kritimo, atšokimo, kompensacijos ir užlaikymo būdais. Ši technika naudoja svorio jausmą ir „sunkumo energiją“ kūne ir judesys yra išprovokuojamas naudojant kvėpavimą pakilimui, o swingus – sukurti ir sustabdyti judesį.

Release -- Pabrėžiamas įtampos sumažinimas iki minimumo ieškant aiškumo ir sklandumo bei efektyvaus energijos ir kvėpavimo naudojimo. Release technikoje yra atsipalaiduojama per sąnarius ir raumenis tam, kad būtų sukurtas judesio patogumas ir laisvumas, per kvėpavimą tam, kad atsipalaiduotų kūnas.

Improvizacija - pabrėžia judesio paieškas ir jo santykį su atlikimu. Individualaus judesio vystymas yra palengvinamas per įvairias kūrybines paieškas.

Kontaktinė improvizacija -- Kontaktinė improvizacija apibūdina dueto šokio būdą, kuris yra apibūdinamas svorio pasikeitimu, sklandus judesys ir lietimasis. Partneriai improvizuoja naudodami natūralų kūno judėjimą.

S. Paxton, KI pradininkas.

“Kontaktinės improvizacijos esmė - spontaniškas ir nenusipėjamas judėjimo džiaugsmas su kitu žmogumi.”

Kontaktinė improvizacija - kūrybiškas eksperimentas, per savo 36-ių metų egzistavimą pavirtęs viena įdomiausių šiuolaikinio šokio krypčių, kuri įtakojo visą šiuolaikinio šokio meno kalbą.

Kontaktinės improvizacijos pagrindas - dviejų žmonių sąveika, jiems sekant paskui kintantį kontakto tašką. Kiekvienas žmogus turi savitą, unikalų judėjimo stilių, todėl kontaktinės improvizacijos metu susitikus dviems žmonėms gimsta šokis, kuris niekada nesikartoja. Kontaktinėje improvizacijoje mokomasi pajusti natūralius impulsus ir lengvai jais sekti, žaisti pasinaudojant gravitacijos ir inercijos jėgomis.

KI metu lavinama koordinacija, plastiškumas, intuicija, pasitikėjimo, atsakomybės ir pasipriešinimo suvokimas, buvimo čia ir dabar pojūtis. KI padeda išlaisvinti judesius, sujungti skirtingas būsenas ir įgūdžius, įgyti visumos pojūtį, praplėsti saviraišką.

4.2. (12) Pamokos tema-- Koks dar gali būti menas? Naujų idėjų vėjai 20 amžiuje.

➤ *Moris Bejar, Judson Church, Preljokaj, William Forsyth.*

Pamokos tikslas: Toliau gilintis į modernaus šokio bruožus ir ypatybes.

Pamokos uždaviniai:

- 1) gilinti žinias apie modernaus šokio istoriją, jo vystymąsi ir išskirti pagrindinius atpažinimo bruožus.
- 2) gilinti modernaus šokio atpažinimą ir interpretavimą, stebint kūrinių ištraukas.
- 3) provokuoti atrasti, suvokti modernaus šokio pagalbą kasdieniniame gyvenime.

Pamokos tipas: mišrus

1. Metodai:

2. Teorijos pristatymas
3. Vaizdinės medžiagos peržiūra
4. Pokalbis, diskusija

Vaizdinė medžiaga:

1. *Moris Bejar (Žiūrėti CD šiuolaikinis šokis.)*

Klausimai pamokos eigai ir/ar užduotims:

- Su kuo jums asocijuojasi *Queen* muzika, pagal kurią yra sukurtas M. Bejaro analizuojamas spektaklis?
- Ką manote apie šios muzikinės grupės lyderį F. Merkurį?
- Kaip įsivaizduojate, koks galėtų būti spektaklis pagal tokią muziką?
- Koks jūsų požiūris į modernaus šokio eksperimentus?

Užduotys vaizdinės medžiagos stebėjimui ir interpretavimui:

<p>I. Stebint CD su M. Bejaro spektaklio ištraukomis apibrėžti kokias metodus kūrėjas judesį derina su muzika, kaip judesiu kuriamas atitikmuo muzikai, kokias sceninės raiškos priemones naudoja choreografas, kokia vyraujanti judėjimo technika ir kt.</p>
--

Atmintinė mokytojui:

Maurice Bejart

Kūrybos savybės

Maurice Bejart laikomas baletmeisteriu reformatoriumi, jo kūrybinė kryptis - neoklasika, klasikinis šokis praturtintas moderniojo šokio savybėmis bei liaudies šokio elementais. Spektaklio pagrindas Maurice Bejart kūryboje - emocijos ir jausmai. Pirnybę balete teikė muzikai. Šiuolaikinių baletų tėvu laikė Stravinskį, labai gerbė Vagnerį, kuris ėmė jungti klasikinę ir avangardinę muziką. Kūriniuose naudojo įvairių tautų (japonų, graikų) liaudies muziką. Pagrindinis Bejart herojus - žmogus. Kai kuriuose baletuose Maurice Bejart žmogų vaizduoja kaip sudėtinį, nevienalytį asmenį, kaip, pavyzdžiui, balete „Marlo arba Dievų metamorfozės“, kuriame Marlo vaidmenį šoka net penki šokėjai, siekiantys pavaizduoti charakterio įvairumą. Daugumoje baletmeisterio kūrinių pagrindinės temos buvo meilė ir mirtis. Meilė vaizduota platoniška, tyra - jos dėka gimsta harmonija, bei žemiškoji - jos dėka gyvenimas tęsiasi. Mirtis baletmeisterio nežavėjo. Maurice Bejart viliojo akimirka tarp gyvenimo ir mirties, amžino judėjimo ir ramybės. Mirtį baletuose dažnai pateikdavo moters pavidalu.

Kūrybos apimtis ir žymiausi kūriniai

Maurice Bejart pastatė per 100 spektaklių. Tai ne tik baletai, bet ir operos, operetės, dramos spektakliai. Kūrėjui buvo priimtini ir kameriniai šokiai (šoka keli žmonės) ir masiniai baletai. Didelį dėmesį skyrė kordebaletiniam šokiui, iš šokėjų reikalavo idealios klasikinės mokyklos. Mėgo dideles erdves, tokias kaip stadionus ar aikštes. Žymiausi kūriniai: Ludwig van Beethoven „9 simfonija“; „Marlo arba Dievų metamorfozės“; „Romeo ir Džuljeta“; „Šventasis pavasaris“, taip pat: „Bolero“ - Maurice Bejart kūrybos emblema. Tai lyg laidojimo apeiga. Solistas šoka ant stalo, o žmonės šokantys aplink jį, siurbia iš jo gyvenimišką energiją.

Šokių trupės, baletų mokyklos

- 1960 - 1987 Maurice Bejart vadovavo tarptautinei šokių trupei „XX a. baletas“, kur kiekvienas žmogus buvo ir solistas ir kordebaletas šokėjas. Garsiausias Maurice Bejart trupės šokėjas buvo Chorche Donas (Brazilija).
- 1970 Maurice Bejart įsteigė „Mūdroso“ mokyklą, Briuselyje, kur buvo ugdomi aktoriai - šokėjai. Buvo dėstoma: klasikinis šokis, flamenko, dainavimas, grojimas būgnais, dramos teatro menas (vaidyba, istorija).
- 1977 Maurice Bejart įsteigė „Mūdroso“ mokyklą, Dakare.
- 1992 Maurice Bejart įsteigė „Rūdra“ mokyklą, Lausanne. Ši mokykla veikia iki šiol.

Moriso Bežaro „LE PRESBYTERE“ („BALLET FOR LIFE“)

„Verkiu iš skausmo dėl jaunų žmonių, kurių mirtis yra susijusi su meile, verkiu dėl mirštančiųjų visa nusinešančiuose karuose, kurie taip niekada ir nepasibaigė net po vadinamosios antrojo pasaulinio karo pabaigos“. Prieš keturiasdešimt metų Morisas Bežaras pradėjo kurti įspūdingiausius šimtmečio šokio spektaklius. Tuo metu Berliozi muzikos fone, inspiruotame bombardavimo, sprogimų ir mašinų garsų, Fra Lorencas sušuko Jorge Donnui ir Hitomi Asakawai: "Make love, not war!" Šekspyriškosios meilės, gyvenimo ir mirties tematikos "apsireiškimas" karo

paliestų tautų menininkų kūryboje tapo vienu iš gražiausių reiškinių chaotiškame agresyviame laikmetyje.

Moriso Bežaro baletas "Le Presbytere", dar vadinamas ir „Baletu gyvenimui“ („Ballet for Life“) buvo pasmerktas tapti vienu populiariausių šokio spektaklių pasaulyje, jame genialiai susipina visos žmoniją dominančios ir valdančios temos: gyvenimas, meilė, aistra ir mirtis. Talentingiausi kūrėjai tarnavo vienam tikslui – šokiu perteikti gyvenimo grožį. Oskaras Vaildas rašė: Grožis – tam tikra genialumo forma, ji net aukščiau už genialumą, nes grožio nereikia paaiškinti".

Spektaklis yra dedikuotas Fredžiui Merkuriui, pagrindiniam trupės šokėjui ir Bejarto gyvenimo draugui Jorge Donnui ir visiems tiems, kurie mirė jauni, bet spėjo pažinti gyvenimo grožį. Scenoje galėsite atpažinti tiek F.Merkurį, tiek J.Donną, kuriuos puikiai suvaidino patys šokėjai, taip subtiliai įnešę humoro spalvą. Abu kūrėjai mirė to paties amžiaus nuo AIDS, abu turėjo tą pačią aistrą gyvenimui ir ekstravertiškiems pasirodymams.

Baleta "Le Presbytere" (Ballet for Life) premjera įvyko 1997 metų sausio mėnesį. Choreografiją kūrė Morisas Bèžaras išpūdingus spektaklio kostiumus sukūrė mados karalius Gianni Versace. Balete skamba V. A. Mocarto bei grupės „Queen" muzika. Spektaklio premjeroje dalyvavo seras Eltonas Džonas.

Literatūra:

1. Milvydienė V., *Terpsichorės keliai*, Klaipėda: 2003.
2. Poškaitis K., *Lietuvių šokio kelias į sceną*, Vilnius: 1985.
3. Šabasevičius H., *Lietuvos baletas šiandien*, Vilnius : UAB spauda, 2000.
4. Volfas P., *Šokiai: Žingsnis po žingsnio ir Jūs tapsite puikiu šokėju*, Kaunas: 1998.
5. Grivickas V., *Baleta menas*, Vilnius: Atkula, 2001.
6. Grivickas V., *Šokio menas*, Vilnius: 1965.
7. Huxley M., Witts N., *The Twentieth Century Performance Reader*. 2-as leidimas, London: Routledge, 2002.
8. Susan Au., *Baletas ir modernusis šokis*, Vilnius: R. Paknio leidykla, 2000.
9. Anderson J., *Ballet and Modern Dance: a Concise History*. 2-as leidimas. Hightstown: Princeton Book Company, 1977.
10. Carter A., *The Routledge Dance Studies Reader*, London: Routledge, 1998.
11. Carter A., *Rethinking Dance History*, New York: Routledge, 2004.
12. Desmond Jane C., *Meaning in Motion*. 3-ias leidimas. Durham: Duke University Press, 2003.
13. Dills A., Cooper Albright A., Middletown, *Moving History/Dancing Cultures: a dance History Reader*. CT: Wesleyan University Press, 2001.

Mokytojo užrašai

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4.3. (13) Pamokos tema – Moterys ir šokio menas. Kitokio šokio paieškos.

(Izadora Duncan, Mary Wigman, Martha Graham, Pina Bausch ir kt. moterys)

Papildomai siūlomos temos pamokai:

- *Feministinės apraiškos mene.*
- *Lygių teisių nebuvimas teatre realybė ar išsigalvojimas?*
- *Moterys kūrėjos -- maištas, laisvės paieškos ar galimybė visokeriopai saviraiškai?*

Pamokos tikslas: atskleisti socialinės bei politinės situacijos poveikį menui, pristatant šokio kūrėjas moteris, kūrusias 19 a. pb.-20 a. Pr.

Pamokos uždaviniai:

- 1) pristatyti žymiausias moteris šokėjas-kūrėjas 19 a. pb.-20 a. pr., padariusias įtaką tolimesniai šokio meno vystymuisi.
- 2) skatinti suvokti, atpažinti ir įvardinti politinio, istorinio bei idėjinio judėjimo poveikį šokio meno raidai.
- 3) mokyti(s) susieti socialinius aspektus per meninės raiškos būdus.

Trukmė: 45 min + 45 min

Pamokos tipas: mišrus

Metodai:

- 1) Teorijos pristatymas.
- 2) Vaizdinės medžiagos peržiūra.
- 3) Pokalbis, diskusija.

Priemonės: video projektorius.

Vaizdinė medžiaga:

1. Isadora Duncan (žiūrėti CD šiuolaikinis šokis)
2. Pina Bausch (žiūrėti CD šiuolaikinis šokis)
3. Martha Graham (žiūrėti internetines nuorodas)

Rekomenduotini klausimai pamokos pasiruošimui ir/ar eigai:

- Ar jūsų požiūriu egzistuoja nelygios teisės tarp vyrų ir moterų kūrėjų?
- Ko daugiau mene, vyrų ar moterų?
- Ar meno kūrimas tik vyriškas užsiėmimas?
- Kas galėjo padėti pagrindus vėliau atsiradusiam moterų judėjimui?
- Ar galima meną skirstyti į vyrišką ir moterišką?
- Ar skiriasi vyrų ir moterų kuriamas menas? Jei taip, kuo?

Užduotys stebėjimui ir interpretavimui:

I. Stebint Pina Bausch spektaklių ištraukas įvardinti jos specifines kūrybines priemones. Atkreipti dėmesį į kostiumą, dekoracijas, rekvizitą. Aptarti jai būdingą judesių kalbą. Įsiklausyti į naudojamą muziką kuriamuose spektakliuose. Apibrėžti spektaklių ištraukose vaizduojamos moters paveikslą. Pamėginti suvokti choreografinės kompozicijos principus.

Atmintinė mokytojui:

Isadora Duncan

Amerikiečių balerina, modernaus šokio pradininkė Isadora DUNCAN gimė 1878 metų gegužės 26 dieną. Aisedoros motina buvo muzikos mokytoja, sugebėjo išauginti ir išauklėti keturis vaikus. Jau vaikystėje Aisedora atmetinėjo griežtus klasikinio baletu kanonus ir siekė natūralumo šokyje. Pirmieji pasirodymai Amerikoje neatnešė sėkmės, todėl 21 metų ji paliko JAV ir iškeliavo į Angliją.

Londone ją globoti apsiėmė įžymioji aktorė CAMPBELL. Ji kviesdavo baleriną į privačius priėmimus. Tam laikui jau buvo susiformavęs Duncan šokis, kurio pagrinde buvo senovės Graikijos plastikos pavyzdžiai, kurių mokėsi Britanijos muziejaus Senovės Graikijos meno salėse. Balerina pakeitė tradicinį kostiumą į tuniką, scenoje šoko basa, atsisakė nuo sąlyginių gestų kalbos. Duncan novatoriškumas iššaukė šokio mėgėjų susižavėjimą, tad netrukus ją sutikdavo perpildytos salės ir teatrai visoje Europoje.

1905 metais pirmojo apsilankymo Rusijoje metu patraukė Sergejaus Diagilevo dėmesį.

Asmeninis balerinos gyvenimas buvo pastovi laikraščių tema. Kaip ir mene pastoviai pažeisdavo žmonių sąmonėje įsišaknijusius tabu. Nebūdama santuokoje pagimdė 2 vaikus. 1913 metų balandžio 20 dieną Paryžiuje įvyko baleriną sukrėtusi tragedija. Automobilis su abiem jos vaikais - septynmete Dierdre ir trijų metų Patriku bei aukle įkrito į Seną ir nuskendo. Nelaimė įvyko ne dėl piktos valios ir net ne iš neatsargumo. Mašinos vairuotojas išlipo iš automobilio, kad

užvestų užgesusį variklį. Automobilis netikėtai pajudėjo ir po akimirkos jau buvo upėje. Yra versija, kad vairuotojas dar galėjo mėginti juos išgelbėti, tačiau vienaip ar kitaip ši baisi žinia padėjo tašką ankstesniam šokėjos gyvenimui.

1920 metai vainikavo naują balerinos gyvenimo etapą – ji buvo pakviesta į Sovietų Rusiją, kad sukurtų savo baletų mokyklą. Viena iš pirmųjų tarp Vakarų artistų sveikino jauną revoliucinę valstybę ir tai pilnai atitiko jos natūrą. 1921 metais į sovietų Rusiją atvažiavo palūžusi, ir kaip už šiaurės, naujo gyvenimo galimybės besigriebianti moteris. Pradžioje atrodė, kad viskas gausis: narkomas Lunačarskis visapusiškai globojo šokėją, nors tam laikui iš Duncan baletų išliko tik emocinės išraiškos - techninės papildėjusios ir nejaunos šokėjos galimybės buvo gana ribotos. Nepaisant to sovietų publika buvo sužavėta: į revoliucinę kūrybos koncepciją puikiai įsirašė atsisakymas nuo tradicinių baletų priemonių, o "laisvo judesio" prieinamumas sėkmingai siejosi su lozungu "Meną į mases!" Tačiau "eksperimentinio baletų" mokykla, kurią palaimino Lunačarskis gana greitai sunyko.

Pažintis su 17 metų už ją jaunesniu Sergejumi Jeseninu, kuris iš pradžių tiesiog paskendo ekstazėje nuo užjūrio mergelės, baigėsi jų santuoka 1922 metais. Duncan nusprendė išvykti į turnė po JAV ir išvažiavo ten kartu su poetu. Tačiau jie pasirinko negerą laiką – Amerika buvo prigąsdinta "raudonąja grėsme", tad juos sutiko kaip bolševikų agentus. Bostone, po to kai pristatė Jeseniną publikai jai buvo surengta obstrukcija. Tai privertė palikti tėvynę ir ištarti žodžius: "Sudie, Amerika! Aš daugiau niekada tavęs nepamąstysiu".

Nelaimingas buvo gyvenimas ir Europoje. Jeseninas paliko ją ir grįžo į SSRS, kur netrukus nusižudė. O po dviejų metų – 1927 metų rugsėjo 14 dieną tragiškai žuvo ir Aisedora. Kelionės automobiliu metu ilgas šalikas papuolė po automobilio ratais ir pasmaugė baleriną.

Pina Bausch

„**Ji sukūrė revoliuciją**“ Pina Bausch – viena garsiausių XX a. šokio pasaulio kūrėjų. Jos spektakliams būdingas realybės vaizdavimas scenoje, žmogiški santykiai, nevengiant afektų, neurozių, fobių, šokančiųjų estetika ir plastika atrodo lyg „žmonių iš gatvės“.

“Ji sulaužė ir pakeitė tradicinę šokio struktūrą, modernizavo klasikinį baletą ir sukūrė savo išskirtinį stilių,” – sakė Vokietijos vicekancleris Frankas Walteris Steinmeieris (Frank-Walter Steinmeier).

“Ji buvo reikšmingiausia pasaulio choreografė,” – teigia choreografė Karolina Karlson (Carolyn Carlson). “Ji sukūrė revoliuciją, ji buvo revoliucinga. Ji buvo unikali.”

Menų sintezė

Priešingai klasikiniam baletui, Pina Bausch kūrė savotišką antibaletą, kur atsiranda vietos dainavimui, deklamavimui.

Bausch kūryba apjungia kalbą, dainavimą, cirko triukus, gimnastiką, vizualius vaizdinius ir monumentalias formas. Neretai šokis čia vaidina tik papildantį vaidmenį. Jos vaidinimai siekia įsibrauti į žiūrovo pasąmonę. Vokiečių kritikas Manuelis Bragas (Manuel Brug) jos šokio filosofiją apibūdino kaip “sielos interpretaciją”.

Pinos Bausch kūryba gilinasi į atminties, identiteto ir žmogiško ryšio problemas. Dažnai ji išryškina sudėtingas lyčių santykių temas. Vyras ir moteris vieną akimirką gali flirtuoti, kitą – kovoti.

“Mano kūryba – apie gyvenimą ir mėginimą rasti kalbą, kuri galėtų jį paaiškinti,” – sakė menininkė. Ji vengdavo išsamų savo kūrybos paaiškinimų, siekdama priversti auditoriją mąstyti.

Pinos Bausch šokio teatre svarbiausia ne pats šokis, bet jo kalba išreiškiamos žmonių emocijos ir įspūdžiai. Per žmonių santykius atskleidžiamas istorinis kontekstas, tradicijos, religija. Savitai pateikiamos kūno ir erdvės, judesio ir laiko paralelės, jos choreografija ekspresyviai, kartais net brutaliai, tragiškai ir drauge poetiškai atspindi tikrovę.

“Mėgau šokti, kadangi bijojau kalbėti. Kai judėdavau – jaučiau,” – viename interviu apie jaunystės potyrius pasakojo Pina Bausch.

Darbo metodai

Modernaus šokio karalienė išgarsėjo ir savo darbo metodais. Ji galėdavo apipilti savo šokėjus klausimais, tokiais kaip: “padaryk kažką, ko gėdijiesi”, “pajudink mylimiausią savo kūno dalį”, “užrašyk savo vardą judesiu,” o šie turėdavo jai atsakyti žodžiais, gestais ir šokio improvizacijomis.

“Man neįdomu, kaip žmonės juda, man svarbu kas juos priverčia judėti,” – yra pasakiusi Pina Bausch.

Su ja dirbę šokėjai teigė, jog ji “apsėsta šokiu, kaip genijus.”

Nepaisant šlovės, Pina Bausch nuolat ieškojo vis naujos, visiškai kitokios raiškos. *“Kai kuriu naujų kūrinį, man nepadeda ankstesnių darbų pripažinimas. Nepadeda niekas. Niekas iš to, ką esu sukūrusi anksčiau. Tai jau yra sukurta. Kiekvieną kartą esi pradedantysis. Visa tai atima tiek daug jėgų. Esu labai silpna. Visa tai – emocijos. Mažai miegu, stengiuosi, bet negaliu. Galbūt per daug galvoju. Tai atrodo paprasta, tačiau aš viską labai sukomplikuoju.”*

Nenuostabu, kad ji pavargdavo. Repeticijos trukdavo nuo dešimtos ryto iki dešimtos vakaro kiekvieną dieną tris mėnesius iki kiekvienos premjeros.

2007 m. Pina Bausch gavo Kioto apdovanojimą (Kyoto Prize) – vieną svarbiausių pasaulinių įvertinimų kultūros ir meno srityje. Šiuo apdovanojimu buvo pripažintas jos indėlis griaunant ribas tarp šokio ir teatro bei naujos krypties teatro mene sukūrimą. Ji buvo pirmoji moteris apdovanota meno ir filosofijos kategorijoje.

2009 liepą Vokietijoje mirė žymiausia šiuolaikinio šokio choreografė Pina Bausch (Pina Bauš). P. Bausch, sulaukusiai 68-ių metų, penkios dienos iki mirties buvo diagnozuotas vėžys. Nepaisydama skausmų, dar sekmadienį ji dirbo teatro scenoje.

Nespėjus atsitokėti po popkaraliaus Maiklo Džeksono mirties ir apmąstant šios asmenybės indėlį šiandieniam pramogų verslui bei visai XX amžiaus kultūrai apskritai, sužinome apie žymiausios šiuolaikinio šokio choreografės Pinos Bausch mirtį.

Pasaulis neteko režisierės ir choreografės, apie 30 metų buvusios viena novatoriškiausių, įtakingiausių modernaus šokio figūrų. Ši žinia nesukėlė tokio ažiotažo. Pina Bausch nebuvo popžvaigždė. Jos kūryba – pernelyg aštri, novatoriška, reikalaujanti iš žiūrovo tiek intelektualinių, tiek dvasinių pastangų. Šios savybės niekada netampa labai populiarios. Tačiau jos stipriai įtakoja kultūros raidą, kurios elementus ir tendencijas ilgainiui transformuoja į savo “formatą” ir perima populiarioji kultūra.

Plačiau visuomenei bene geriausiai žinomas jos pasirodymas – scena iš garsaus režisieriaus Pedro Almadovaro filmo “Pakalbėk su ja”.

Pina Bausch Lietuvoje

2001 m. Pinos Bausch Vupertalio šokio teatras lankėsi Vilniuje su šokio spektakliu „Langu plovėjas“. Menininkė jau seniai buvo susižavėjusi lietuvių folklorine muzika, o atvykusi į Vilnių nuoširdžiai džiaugėsi ir „nuostabiu Vilniaus miestu“. Į Lietuvą iš pradžių norėjusi atvežti vieną garsiausių savo spektaklių „Šventasis pavasaris“, vėliau nusprendė parodyti „Langu plovėją“.

Spektaklyje „Langu plovėjas“ gausu užuominų į Azijos ypatybes, kurios virsta poetinių ženklų kalbos dalimi, savita kultūra tampa artima visiems. Daug svarbos įgyja humoras. Veiksmo scenoje pilna raudonų žiedlapių, jie skraido ore, ant judančio žiedlapių kalno galima šokinėti, netgi slidinėti. Įspūdžiai ir mieli vaizdai sujungiami į švelnią ir nuotaikingą visumą.

Literatūra:

1. Huxley M., Witts N., *The Twentieth Century Performance Reader*. 2-as leidimas, London: Routledge, 2002.
2. Susan Au., *Baletas ir modernusis šokis*, Vilnius: R. Paknio leidykla, 2000.
3. Duncan I. *"Mano gyvenimas" 1991.*

Mokytojo užrašai

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4.4. (14) Pamokos tema -- Klasikinės interpretacijos šiuolaikiškai.

Alternatyvios temos pamokai:

- *Mats Ek P. Čaikovskio „Miegančioji gražuolė“, P. Čaikovskio „Gulbių ežeras“.*
- *„Gulbių ežeras“. Originali spektaklio versija ir Mathew Bourne vyrai gulbės.*
- *Ballet Trockadero humoristinė "Gulbių ežero" versija.*
- *„Spragtukas. Originali spektaklio versija ir Balanchine „Spragtuko“ istorija Amerikoje. Mark Morris – ar tai tik kalėdinis spektaklis vaikams?*

Pamokos tikslas: pristatyti klasikinę medžiagą dabarties kontekste.

Pamokos uždaviniai:

- 1) pristatyti tradicinį šokio meną, kaip šiuolaikišką.
- 2) gilinti gebėjimą analizuoti naujas meninės raiškos formas.
- 3) mokyti(s) atpažinti kasdieniniame gyvenime tradicines meninės raiškos formas paversti šiuolaikinėmis.

Trukmė: 45 min + 45 min

Pamokos tipas: mišrus

Metodai:

1. Teorijos pristatymas.
2. Vaizdinės medžiagos peržiūra.
3. Pokalbis, diskusija.

Priemonės: video projektorius.

Vaizdinė medžiaga:

1. Mats Ek „Miegančioji gražuolė“, Gulbių ežeras“ žiūrėti CD šiuolaikinis šokis
2. Klasikinis „Gulbių ežeras“ Žiūrėti CD klasikinis šokis.
3. Mathew Bourne "Gulbių ežeras". Žiūrėti internetines nuorodas.

Klausimai pamokos eigai ir /ar užduotims:

- Ar teko kada matyti klasikinę medžiagą (literatūrą, muziką, baleto libretą) interpretuotą šiuolaikiškai?
- Kaip manote kas svarbu klasikinę medžiagą paversti šiuolaikiška?
- Į ką kūrėjas turėtų kreipti didelį dėmesį, jog klasikinė medžiaga "suskambėtų" šiuolaikiškai?

Užduotys vaizdinės medžiagos stebėjimui ir interpretavimui:

I. Stebint šiuolaikines baletų interpretacijas (Mats Ek „Miegančioji gražuolė“, „Gulbių ežeras“, Mathew Bourne "Gulbių ežeras" ir kt.) išsiaiškinti kūrėjų priemonės, kuriomis klasikine medžiaga paverčiame šiuolaikiška. Aptarti kaip klasikinis siužetas paverčiamas dabarčiai aktualia istorija. Palyginti, kaip kūrėjai interpretuoja tą pačią klasikinę muziką šiuolaikiškų judesių kalba. Įsivardinti koks baleto interpretavimas priimtinesnis.

Atmintinė mokytojui:

„Gulbių ežeras“ - rusų kompozitoriaus [Piotro Čaikovskio](#) baletas (keturių aktų, keturių scenų). Sukurtas pagal Vladimiro Begičevo ir Vasilijaus Gelcerio libretus. Istorija apie gulbių ežerą - tai senovinė vokiečių legenda, pasakojanti apie puikiąją princesę Odetą, kurią piktas burtininkas Rotbartas pavertė gulbe.

Originalaus pastatymo pagal P. Čaikovskio muziką autorius - Julijus Rezingeris. Pirmąją Odetos/Odilijos partijos atlikėja buvo Polina Karpakova. Spektaklio premjera įvyko 1877 m. [kovo 4 d. Maskvos Didžiajame teatre](#). Nors egzistuoja daug pastatymo versijų, absoliuti dauguma baletu trupių pripažįsta Marijaus Petipo ir Levo Ivanovo muzikinę ir choreografinę interpretaciją. Ji buvo sukurta Rusijos imperatoriškajam teatrui ir parodyta 1895 m. [sausio 15 d. Sankt Peterburgo Marijos teatre](#). Šiam pastatymui P. Čaikovskio originalią partitūrą rekonstravo kompozitorius, šio teatro vyr. dirigentas Ricardo Drigo.

Gulbių ežero siužetas:

Princas Zigfridas švenčia pilnametystę. Motina padovanoja jam arbaletą ir prašo rengtis puotai, kurioje turės išsirinkti nuotaką. Vakare Zigfridas išeina į parką ir, pamatęs skrendančią gulbę, nusprendžia išmėginti savo arbaletą. Kai tik į ją nusitaiko, gulbė virsta mergina. Ji papasakoja Zigfridui, kad ją ir jos drauges burtininkas Rotbartas pavertė gulbėmis ir tik jaunuolio meilė jas gali išvaduoti iš kerų. Įsimylėjęs princas prižada gulbių karalienei Odetai amžiną meilę. Tačiau motinos surengtoje puotoje Zigfridą apžavi Rotbarto duktė Odilė, be galo panaši į Odetą. Princas išsirenka ją savo būsimąją nuotaką. Vėliau, supratęs apgaulę, Zigfridas bėga ieškoti Odetos. Jam pavyksta nugalėti Rotbartą iš išvaduoti nuo kerų visas gulbes, tačiau savo mylimąją Odetą jis praranda.

Mats Ek. Keturis dešimtmečius gyvuojančią Legendinę švedų šokio trupę „Cullberg Ballet“ išgarsino jos įkūrėja Birgit Cullberg bei jos sūnus choreografas Matsas Ekas. Ilgus metus jai vadovavę choreografai Birgita Cullberg ir Matsas Ekas smarkiai įtakojo šiuolaikinį Švedijos bei viso pasaulio baletą. Išskirtiniais darbais jie tarsi uždėjo trupei savo asmeninį antspaudą, padarydami ją viena garsiausių šių laikų šokio trupių, gastroliuojančia visuose kontinentuose. **Matsas Ekas** preparuoja klasiką pasitelkdamas froidizmą bei autoironiją. Jo sukurtai šiuolaikiškai "Žizel" (klasikinę ir šiuolaikinę šio spektaklio versijas šoka Paryžiaus operos ir baletu teatro trupė) būdingas psichologizmas, drąsa analizuojant moralines vertybes, dinamiškumas. Jis kuria ne silpnutę kaimo merginą, kenčiančią nuo širdies ligos ir egoistiško grafo, o vulgaroką, kaimiškai tvirtą, kikenančią, bet jautrią ir pažeidžiamą Žizel, kuri, grafo Alberto apgauta, ne miršta ir persikelia į vilisų karalystę, bet patenka į psichiatrinę ligoninę.

Literatūra:

1. Anderson J., *Ballet and Modern Dance: a Concise History*. 2-asis leidimas. Hightstown: Princeton Book Company, 1977.
2. Carter A., *The Routledge Dance Studies Reader*, London: Routledge, 1998.
3. Carter A., *Rethinking Dance History*, New York: Routledge, 2004.
4. Desmond Jane C., *Meaning in Motion*. 3-iasis leidimas. Durham: Duke University Press, 2003.
5. Dills A., Cooper Albright A., Middletown, *Moving History/Dancing Cultures: a dance History Reader*. CT: Wesleyan University Press, 2001.

Mokytojo užrašai

.....

4.5. (15) Pamokos tema -- Istorija viena – pasakotojų daug.

- *I. Stravinskio „Šventojo pavasario“ 3 interpretacijos (1. Vaclav Nižinski, 2. Pina Bausch, 3. Tero Saarinen)*

Pamokos tikslas: pristatyti galimybes vieną istoriją papasakoti skirtingomis raiškos priemonėmis.

Pamokos uždaviniai:

- 1) suteikti žinių, kokiomis priemonėmis kūrėjai tą pačią medžiagą verčia visiškai kitu kūrybiniu rezultatu.
- 2) gilinti gebėjimą analizuoti naujas meninės raiškos formas.
- 3) mokyti(s) atpažinti kasdieniniame gyvenime tradicines meninės raiškos formas paversti šiuolaikinėmis.

Trukmė: 45 min + 45 min

Pamokos tipas: mišrus

Metodai:

1. Teorijos pristatymas.
2. Vaizdinės medžiagos peržiūra.
3. Pokalbis, diskusija.

Priemonės: video projektorius.

Vaizdinė medžiaga:

1. I. Stravinskio „Šventojo pavasario“ 3 interpretacijos (1. Vaclav Nižinski, 2. Pina Bausch, 3. Tero Saarinen) žiūrėti CD šiuolaikinis šokis.

Klausimai pamokos eigai ir/ar užduotims:

- Prisiminkite muzikos pamokose klausytą 20 a pr. kompozitorių muziką.
- Kuo ji ypatinga?
- Gal pamenate kelis tokius muzikos kūrėjus?

5. Šokio menas ir medijos

(1 tema, 2 pam. po 45 min)

5.1. (16) Pamokos tema -- Šokio spektaklio ar kino peržiūra?

Alternatyvios temos pamokai:

- Video projekcijų ir instaliacijų panaudojimas šokio mene (*Chunky Move* ir kt.)
- Šokio kūrimas kompiuteriu, vaizdo ir kitų technologijų priemonėmis (videošokis) (*DV 8* ir *Rosas danst Rosas*).

Pamokos tikslas: apibrėžti esminius šokio ir medijų panaudojimo galimybes.

Pamokos uždaviniai:

- 1) suteikti žinių apie video šokio istoriją, jo vystymąsi ir išskirti pagrindinius atpažinimo bruožus.
- 2) ugdyti gebėjimą analizuoti skirtingų meno šakų integracines galimybes.
- 3) mokyti atrasti video šokio raiškos galimybes kasdieniniame gyvenime.

Pamokos tipas: mišrus

Metodai:

1. Teorijos pristatymas
2. Vaizdinės medžiagos peržiūra
3. Pokalbis, diskusija

Vaizdinė medžiaga:

1. Žiūrėti CD šokis ir medijos.
2. Žiūrėti šią internetinę nuorodą, kurioje yra sukaupta daugiausia šio žanro šokių. www.youtube.com/videosokis
3. DV 8 spektaklių ištraukos. Žiūrėti internetines nuorodas.
4. *Rosas danst Rosas*. Žiūrėti internetines nuorodas.
5. *Chunky Move*. Žiūrėti internetines nuorodas.

Rekomenduotini klausimai pamokos pasiruošimui ir/ar eigai:

- Nupasakokite, kokios technikos naujovės atsirado XX amžiuje? Kokią įtaką jos pradeda daryti menui?
- Apibūdinkite, kokią reikšmę šokio menui gali turėti televizija, internetas ir kitos žiniasklaidos priemonės?
- Nusakykite, kokių šokio meno kūrimo priemonių, imasi ieškoti XX a. techninio progreso skatinami kūrėjai?
- Kokius galite įvardinti mechaninius, elektroninius eksperimentus šokio meno kūryboje?

- Nupasakokite, kaip IKT panaudojo šokio meno kūrėjai?
- Ar galite apibūdinti, kaip šokio meno paveikė IKT atsiradimas?

Užduotys stebėjimui ir interpretavimui:

I. Stebint "Chunky Move" ištrauką,

pamėginti suvokti kokias priemones kūrėjas naudoja meniniam vaizdui sukurti.

Įsižiūrėti, kas kuria stipresnį vaizdą - judesys, kompozicija ar video projekcija.

Atkreipti dėmesį į video ir judesio derinimo ryšį.

Pamėginti įspėti kuriuo būdu kūrėjas išgauna reikiamą video vaizdelį.

Įsiklausyti į muzikos dermę su judesiu. Palyginti iki šiol matytus šokio meno kūrinius su ką tik matyta ištrauka.

II. Stebint "Rosas danst Rosas" ištrauką,

pasamprotauti ar toks pastatymas galėtų būti rodomas teatro salėje.

Įsižiūrėti kaip kuriamą vaizdą keičia filmavimas stambiais planais.

Padiskutuoti ką duoda galimybė judesį užfiksuoti video kamera.

Atrasti kaip filmavimas papildo judesį ir kaip praturtina kuriamą istoriją.

Išsiaiškinti kaip papildo autentiškoje aplinkoje kuriamas šokis.

Atmintinė mokytojui:

Video šokis

Nuo XX a. 9 deš. kūną vaizduojančiuose menuose atsispindėjo šiuolaikinių menininkų siekis eksperimentuoti kūno vaizdiniu, jo reprezentacijomis laike ir erdvėje. Tarp tokių menininkų buvo ir choreografai, šokančio kūno ekspresiją išlaisvinę iš tradicinės teatro „dėžutės“ suvaržymų, filmuose judantį kūną ėmę vaizduoti intymiau, kaip daugialypį ar fragmentuotą. Nors potencialas šiuolaikinį šokį kurti specialiai filmui buvo atrastas kino klestėjimo laikais, pagreitį eksperimentai su kamera įgavo tada, kai prieinama ir įperkama tapo video technika. XX a. 9 deš. gimė naujas video šokio (angl. *dance for camera*) žanras – savarankiška choreografijos kūrinio forma, gerokai pranokstanti šokio archyvavimo ar dokumentavimo funkcijas. Specialiai filmui sukurta šiuolaikinė choreografija, užfiksuota vaizdo kameros „žvilgsnio“, papildyta montažo efektais, tampa unikaliu, tik filmo juostoje egzistuojančiu, kūkiniu.

Literatūra:

1. Anderson J., *Ballet and Modern Dance: a Concise History*. 2-as leidimas. Hightstown: Princeton Book Company, 1977.
2. Carter A., *The Routledge Dance Studies Reader*, London: Routledge, 1998.
3. Carter A., *Rethinking Dance History*, New York: Routledge, 2004.

4. Desmond Jane C., *Meaning in Motion*. 3-ias leidimas. Durham: Duke University Press, 2003.
5. Dills A., Cooper Albright A., Middletown, *Moving History/Dancing Cultures: a dance History Reader*. CT: Wesleyan University Press, 2001.

Priedas Nr. 1

Spektaklių ištraukos ir papildoma vaizdinė medžiaga DVD laikmenoje

Pagrindinis meniu:

1. Istorinis šokis
2. Klasikinis šokis
3. Šiuolaikinis šokis
4. Sportiniai šokiai
5. Tautų šokiai
6. Šokis ir medijos

Detaliau:

1. Istorinis šokis:

2. Klasikinis šokis:

- Šubertas
- Anna Pavlova. K. Sen Sanso „Mirštanti gulbė“ (5 tema,
- P. Čaikovskio „Spragtukas“
- P. Čaikovskio „Gulbių ežeras“
- Maja Plisetskaja. P. Čaikovskio „Gulbių ežeras“ (5 tema,

3. Šiuolaikinis šokis

- Isadora Duncan
- Jose Limon
- Merce Cuningham
- Maurice Bejart
- Pina Bausch

- Mats Ek
- Steve Paxton
- I. Stravinskio „Šventojo pavasario“ 3 interpretacijos (1. Vaclav Nižinski, 2. Pina Bausch, 3. Tero Saarinen) (4 tema, 5 tema,

4. Sportiniai šokiai: (3 tema,

- Lotynų Amerikos šokiai (eilės tvarka: 1: Samba, 2: Čia čia čia, 3: Rumba, 4: Paso doblis, 5: Džaivas.)
- Standartiniai šokiai (eilės tvarka: 1: Lėtas valsas, 2: Tango, 3: Vienos valsas (naujas atsiūstas), 4: Lėtas fokstrotas, 5: Kvikstepas.)

5. Tautų šokiai:

a) Lietuvių liaudies šokis

- Lietuvių liaudies sceninis šokis
- Lietuvių liaudies folklorinis šokis

b) Japoniškas Butoh šokis:

c) Afriekiečių tradicinis šokis

D) Indų folklorinis šokis

6. Šokis ir medijos

Literatūra

1. Anderson J., *Ballet and Modern Dance: a Concise History*. 2-as leidimas. Hightstown: Princeton Book Company, 1977.
2. *Балет энциклопедия*, Москва: 1981.
3. Блок L.D., *Классический танец*, Москва: 1987.
4. Carter A., *The Routledge Dance Studies Reader*, London: Routledge, 1998.
5. Carter A., *Rethinking Dance History*, New York: Routledge, 2004.
6. Desmond Jane C., *Meaning in Motion*. 3-ias leidimas. Durham: Duke University Press, 2003.
7. Dills A., Cooper Albright A., Middletown, *Moving History/Dancing Cultures: a dance History Reader*. CT: Wesleyan University Press, 2001.
8. Grivickas V., *Baleto menas*, Vilnius: Atkula, 2001.
9. Grivickas V., *Šokio menas*, Vilnius: 1965.
10. Huxley M., Witts N., *The Twentieth Century Performance Reader*. 2-as leidimas, London: Routledge, 2002.
11. Liepa M., *Aš noriu šokti*, Gelspa: 2003.
12. Lingys J., Gudavičius J., Čapaitė J., Gražulienė A., *Lietuvių sceninio šokio pagrindai*, Klaipėda: 1994.
13. Milvydienė V., *Terpsichorės keliai*, Klaipėda: 2003.
14. Poškaitis K., *Lietuvių šokio kelias į sceną*, Vilnius: 1985.
15. Susan Au., *Baletas ir modernusis šokis*, Vilnius: R. Paknio leidykla, 2000.
16. Šabasevičius H., *Lietuvos baletas šiandien*, Vilnius: UAB spauda, 2000.
17. Urbanavičienė D., *Lietuvių apeiginė etnochoreografija*, Vilnius: 2000.
18. Vasiljeva-Raždestvenskaja M. *Istorinis-buitinis šokis*, Maskva: 1987.
19. Volfas P., *Šokiai: Žingsnis po žingsnio ir Jūs tapsite puikiu šokėju*, Kaunas: 1998.

Internetiniai šaltiniai:

www.dance.lt

<http://www.dansescenen.dk/>

<http://www.dance.lv/>

<http://www.balletalert.com/>

<http://www2a.biglobe.ne.jp/~ballet/index.html/>

<http://www.ballet.co.uk/index.htm/>

<http://balletcompanies.com/>

<http://www.nordscen.dk/>

http://www.teaterkatalog.net/lit_soeg_frm.htm/

<http://www.cyberdance.org/>

<http://www.ballet-dance.com/>

<http://danceeurope.net/>

<http://www.dancer.com/redirect.php/>

<http://www.ladanse.com/fr/>

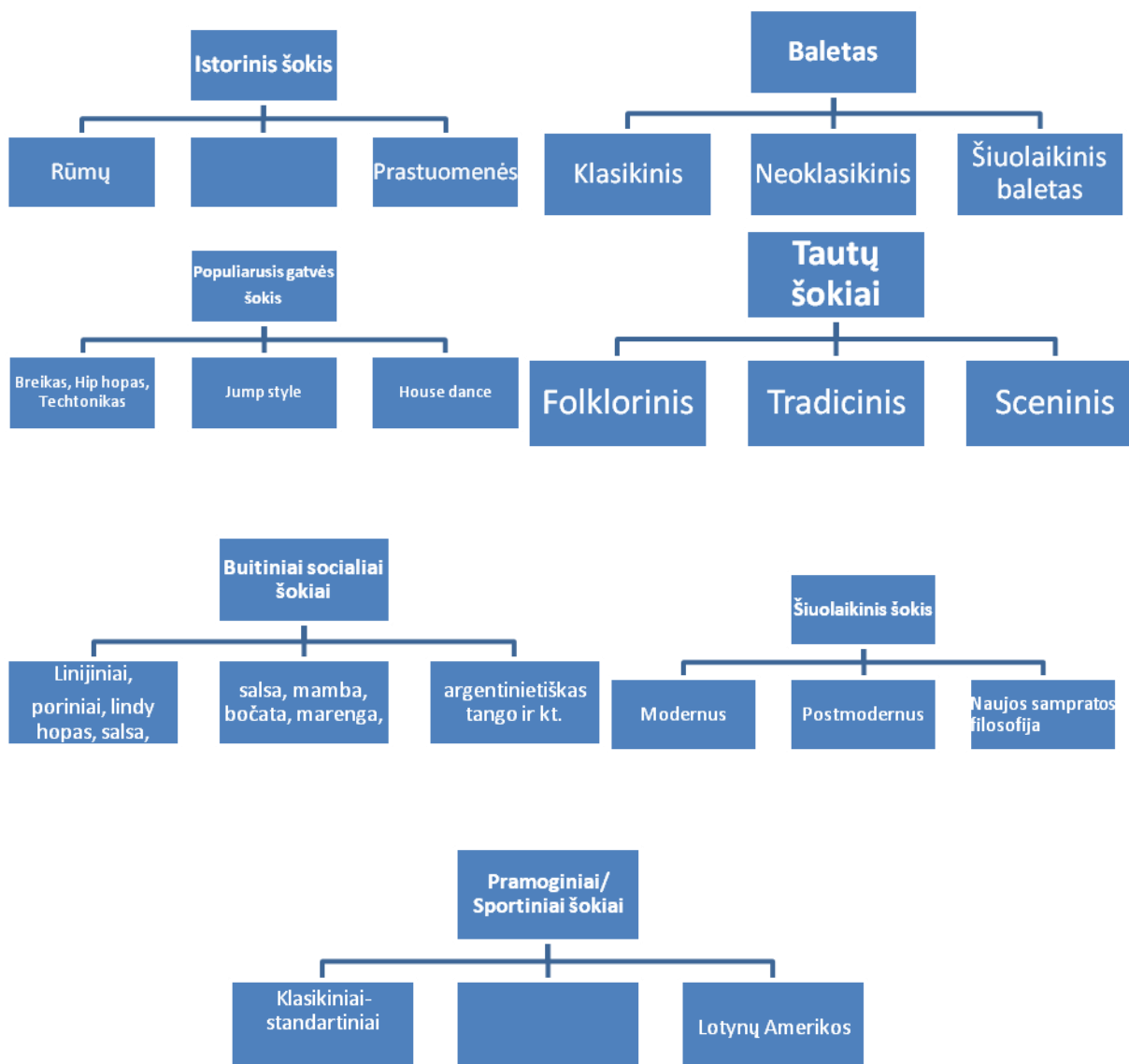
<http://www.theatrelibrary.org/links/index.html/>

<http://www.wolnastrefa.republika.pl/cztery.htm/>

<http://www.dance.no/>

<http://www.youtube.com/watch?v=Xkt4yUkMnnk&NR=1>

Šokių stiliai

Šokių stiliai

Istorinis šokis:

- Aukštuomenės šokiai: viduramžių (istampita, saltarella), renesanso (alemanda, sarabanda, pavana), baroko (čakona, gavotas, menuetas, tamburinas), XIX a. pirmos pusės šokiai (polonezas, kadrilis, polka, ländleris, valsas).
- Prastuomenės šokiai – branliai.

Dalis tų šokių iš prastuomenės pasilinksminimų kapelmeisterių dėka (jie specialiai eidavo į kaimiečių šokius išmokyti naujų žingsnelių ir figūrų) persikėlė į rūmus ir tie, kurie viduramžiais buvo prastuomenės šokiais, Baroko epochoje jau buvo šokami rūmuose, o po to vėl išėjo į turtingų miestiečių namus. Tarkim džiga nebuvo aukštuomenės šokis, nors pasitaikydavo, kad buvo šokama rūmuose – jau vėlyvajame baroke, kai į rūmų pasilinksminimus patekdavo turtingi miestelėnai.

Baletas:

- Klasikinis
- Neoklasikinis
- Šiuolaikinis baletas (skiriasi nuo neoklasikinio tuo, kad įjungia ir nemažai šiuolaikinio šokio judesių, gimnastikos ir akrobatikos elementų, šiuolaikinė arba demitologizuotos klasikos tematika; ne visada šokama ant puantų; naudojami barokinio teatro elementai – t.y. veiksmas nekonzentruojamas scenos centre, gali vykti iš karto keliose vietose, vaizdas skaidomas).

Tautų šokiai:

- Folklorinis /tradicinis šokis
- Sceninis liaudies šokis

Tačiau dalis istorinių tautinių šokių buvo šokami tik vienoje šalyje, pvz., džiga – tik Anglijoje; kadrilis, polka, polonezas – liaudies šokiai, XIX a. tapę itin populiarūs aukštuomenėje.

Pramoginiai/ Sportiniai šokiai:

- *Klasikiniai- standartiniai:*

lėtas valsas

vienos valsas,

fokstrotas, kvikstepas,

tango.

- *Lotynų Amerikos:*

rumba, *čia čia čia*, samba, džaivas, pasodoblis.

Šiuolaikinis šokis:

- Modernus
- Postmodernus/šiuolaikinis
- Naujos sampratos filosofija

Populiarusis gatvės šokis:

hip hopas, techtonikas, *jump style*, breikas, *house dance* ir kt.

Buitiniai socialiai šokiai:

linijiniai, lindy hopas, salsa, mamba, bočata, marenga, argentinietiškas tango ir kt.

Priedas Nr. 4

Šokio bei teatro dalykų rašto darbų struktūra siūlytina ta pati. Šie dalykai glaudžiai siejasi tarpusavyje. Tuo būdu siekiama glaudesnės integracijos, logikos, aiškumo ir atpažįstamumo mokiniams atliekant šias užduotis. Konkretinami tik specifiniai terminai ir raiškos priemonių pavadinimai.

Ši užduotis siūlytina aukštesniųjų gebėjimų mokiniams. Tokio darbo atlikimas reikalauja nemenko analitinio mąstymo. Vidutinį gebėjimų lygį atitinkantiems mokiniams siūlytina užduotį supaprastinti savo nuožiūra.

Klausimai spektaklio/šokio reiškinių analizei:

- Spektaklio autorius, choreografas, šokėjai.
- Stipriausi ir labiausiai įsiminę spektaklio momentai, epizodai. Kodėl juos išskiriate?
- Kaip apibūdintumėte aktorių vaidybą, dekoracijas/scenografiją, muziką?
- Koks sceninis siužetas pasakojamas?
- Kokios raiškos priemonės pasirinktos ir kodėl?
- Apibūdinkite spektaklio žanrą ir stilių.
- Apibūdinkite spektaklio judesių kalbą.
- Kaip supratote naudojamas raiškos priemones – ką jos galėtų reikšti ir ką jos suteikia spektakliui?
- Kaip ir ar įsivaizduojate spektaklį kitoje erdvėje?
- Kaip ir ar įsivaizduojate spektaklį kino ekrane?
- Kokias naujas technologijas (jei jų nėra) įsivaizduotumėte spektaklyje ir kodėl?
- Kaip spektaklį veikia naujos technologijos?
- Kaip nusakytumėte spektaklio ir jo visuomeninės aplinkos ryšį?
- Kaip nusakytumėte spektaklio santykį su gyvenimo tikrove?
- Kokiai žiūrovų grupei spektaklis skirtas?
- Kaip apibūdintumėte savo reakcijas ir kodėl?
- Kokias asociacijas, įspūdį kelia spektaklis ir kodėl?
- Ar spektaklis atitiko (ar neatitiko) jūsų lūkesčius ir kodėl?

- Kaip apibūdintumėte šokėjų techniką?
- Kokius atlikėjus išskirtumėte ir kodėl?
- Kokius personažus kuria šokėjai?
- Kokas, jūsų manymu, šokio žanras?
- Kaip šokėjų atlikimas siejasi su spektaklio estetinė, stilistinė ir žanrine vienviene?
- Ar matėte daugiau šio šokėjo darbų, kuo jie skiriasi?

- Koks choreografo požiūris į pasirinktą kūrinį?
- Ar idėja, raiškos priemonės, žanras, stilius sutampa?
- Kokią spektaklio, sceninio pasakojimo formą pasirenka choreografas. Kaip manote, kodėl?
- Ar matėte daugiau šio choreografo spektaklių, kuo ir ar jie skiriasi?
- Kokiam sceninės erdvės tipui priskirtumėte spektaklio scenografiją?
- Kokias priemones naudoja spektaklio scenografas?
- Kaip scenografija išpildo personažų ir sceninio veiksmo poreikius?
- Kaip ir ar scenografija atliepia spektaklio žanrą?
- Kaip scenografija siejasi su šiuolaikinio gyvenimo tikrove?
- Kaip apibūdintumėte spektaklio muziką?
- Kokią funkciją atlieka spektaklio muzika?
- Ar atpažįstate naudojamus muzikinius kūrinius; kokias asociacijas sukelia spektaklio muzika ir garsai?
- Kaip ir ar muzika veikia sceninį veiksmą?
- Kaip ir ar muzika veikia jūsų emocijas?

Jūsų asmeniniai komentarai apie spektaklį.

Jūsų asmeniniai įspūdžiai apie spektaklį.

Jūsų įgyta nauja (arba ne) patirtis žiūrint spektaklį ir jį individualiai interpretuojant.

Spektaklio recenzijos klausimynas

1. Spektaklio visuma:

forma, turinys, jų sąryšingumas (įspūdžių sintezė);

sceninių elementų ryšiai;

sceninių elementų darna, harmoningumas ar nedarna, padrikumas;

estetiniai spektaklio principai;

kas spektaklyje „erzina“, nepatinka, kokie nuobodūs, nereikšmingi momentai – kokią vietą jie užima.

2. Scenografija:

sceninės erdvės forma, stilius;

sceninės erdvės ir sceninio veiksmo sąryšingumas;

sceninės ir žiūrovų salės ryšys;

spalvų ir jų konotacijų sistema;

scenografijos kaita spektaklio metu;

apšvietimas – kokią vietą ir reikšmę užima spektaklyje;

objektai, rekvizitas – jų prigimtis, forma, faktūra, funkcija, ryšys su erdve ir veikėjais;

kostiumai, grimas, kaukės – jų sistema, santykis su erdve ir veikėjais.

3. Šokėjų atlikimas:

Šokio stilius, maniera, technika ir kt.

teksto ir plastikos, žodžio ir judesio ryšys;

gestai, mimika – kokią vietą užima spektaklyje;

4. Muzikos, garsų, triukšmų funkcija.

5. Choreografo modeliuojama fabula:

pasakojama istorija – ar ji atitinka nuoseklią istoriją ar yra emocijų išraiška.;

spektaklio žanras – kokį žanrą pjesei suteikia režisūra.

6. Žiūrovas:

kokiame teatre pastatytas spektaklis;

ko iš spektaklio tikimasi – potyriai, pažinimas, lūkesčiai, žiūrovų siejami su spektakliu;

kaip reaguoja žiūrovai spektaklio metu;

žiūrovų vaidmuo kuriant spektaklio prasmę(-es).

8. Spektaklio vieta kultūrinėje erdvėje:

spektaklio santykis su kultūrine realybe – spektaklio tikroviškumo, atpažinumo laipsnis.

spektaklio santykis su audiovizualine ir medijų kultūra;

spektaklio santykis su ankstesniais tos pačios pjesės pastatymais.

9. Kūrėjų statusas visuomenėje ir teatro pasaulyje:

teatro, trupės ir jos narių svarba kultūrinėje erdvėje;

spektaklio kūrėjų meninė biografija ar poveikis teatro menui.

Individuali recepcija: Kokie vaizdai, epizodai, spektaklio elementai labiausiai įstrigo? Kas neturėjo reikšmės? Ką sunkiausia apibūdinti, įvardyti ir suteikti prasmę? Kitos pastabos.

Recenzijos struktūrą sudaro:

Šokio spektaklio/reiškinio visumos pristatymas,

Šokio spektaklio/reiškinio išskaidymas į dalis,

šių dalių sąryšingumo įvertinimas,

šių dalių specifinių bruožų įvertinimas,

Šokio spektaklio/reiškinio funkcionavimo kultūrinėje erdvėje įvertinimas,

menininko kūrybinės biografijos refleksija,

Šokio spektaklio/reiškinio recepcijos pobūdis,

kitos pastabos.

VERTINAMŲ DARBŲ PROPORCIJŲ PAVYZDYS

Eil. Nr.	Vertinimo turinys	Sukaupto įvertinimo dalys procentais
1	Aktyvus darbas pamokoje	30%
2	Išklaustytos programos dalies atsiskaitymas (žodžiu, raštu)	30%
3	Šokio kūrinio (spektaklio, filmo ir kt.) recenzija / tiriamasis darbas ir jo pristatymas	40%
Viso		100%

VERTINIMO RODIKLIŲ PAVYZDYS

Orientaciniai recenzijos ar tiriamojo darbo*(kūrinio analizė, recenzija, lyginamoji interpretacija etc.)****vertinimo rodikliai****

*parengta pagal – Targamadžė V., Nauckūnaitė Z. (2009, p. 70);
Teresevičienė M., Bulajeva T., Čepienė A., Lepaitė D., Zuzevičiūtė V. (2011, p. 79)

1. Targamadžė V., Nauckūnaitė Z. *SOLO taksonomija kaip mokinių rašinių vertinimo priemonė*, Acta Paedagogica Vilnensia, 2009, Nr.22, p. 65–75, prieiga per internetą: http://www.leidykla.vu.lt/fileadmin/Acta_Paedagogica_Vilnensia/22/65-75.pdf
2. Teresevičienė M., Bulajeva T., Čepienė A., Lepaitė D., Zuzevičiūtė V. *Studijų programų atnaujinimas: kompetencijų plėtotės ir studijų siekinių vertinimo metodika*, Vilnius: VU, 2011, prieiga per internetą: http://www4066.vu.lt/Files/File/Studiju%20programu%20atnaujinimas_kompetenciju%20pletotes%20ir%20studiju%20siekinu%20vertinimo%20metodika.pdf

10 BALŲ
<p><i>Mokinio veiklos pobūdis</i> Kelia problemas, kurios svarstomos ne tik temos viduje, bet ir už jos ribų. Vykdo vieną iš veiklos formų -- teorizuoja, apibendrina, kelia hipotezes, pagrindžia, atskiras dalis jungia į visumą, diskutuoja, reflektuoja.</p>
<p><i>Teksto / pasisakymo struktūra</i> Gerai suformuotas rašinys / pristatymas žodžiu, kryptinga įžanga, pagrįstos išvados. Problemos iškeltos; tikslinga svarstymo struktūra; tinkamai parinkta medžiaga. Įrodymai remiasi daugeliu šaltinių.</p>
<p><i>Vertinimo kriterijai</i> Sukuriamas sudėtingas, sklandžios formos, labai aiškiai argumentuotas tekstas / pasisakymas. Pagrindinė mintis(-ys) ar idėja(-os) yra atskleistos. Tekstas / pasisakymas rišlus, logiškai išdėstytas, aiškios formos, leidžiančios skaitytojui / klausytojui suprasti esminius akcentus. Puikus sudėtingų šokio terminų ir šokio kalbos junginių vartojimas reikiamame kontekste. Gramatinis / stilistinis teksto / pasisakymo taisyklingumas.</p>

Tinkama apimtis / trukmė.
9 BALAI
<p>Mokinio veiklos pobūdis Ne tik pristato kitas nuomones ar žvelgia į temą iš skirtingų požiūrio taškų, bet ir juos analizuoja, lygina, klasifikuoja. Supriešina, aiškina priežastis, sieja, pritaiko.</p>
<p>Teksto / pasisakymo struktūra Rašinys / pristatymas žodžiu gerai suformuotas, kryptinga įžanga, apibendrinanti pabaiga. Medžiaga tinkama. Turinys logiškai nuoseklus, aiškiai atpažįstama argumentavimo struktūra, svarstomi skirtingi požiūriai.</p>
<p>Vertinimo kriterijai Sukuriamas aiškus, gerai struktūruotas tekstas / pasisakymas, pabrėžiantis esminius dalykus. Pagrindinė mintis(-ys) ar idėja(-os) atskleistos. Tekstas / pasisakymas rišlus. Reikiamame kontekste praleistas vienas kitas sudėtingas dailės terminas arba neteisingai panaudotas vienas kitas dailės kalbos junginys. Viena kita gramatinė / stiliaus klaida. Tinkama apimtis / trukmė.</p>
8 BALAI
<p>Mokinio veiklos pobūdis Pristato kitas nuomones, žvelgia į temą iš skirtingų požiūrio taškų, atskleidžia savo požiūrį, apibūdina, išsiaiškina, analizuoja.</p>
<p>Teksto / pasisakymo struktūra Rašinys / pristatymas žodžiu pakankamai gerai suformuotas. Kai kurios svarstomos problemos iškeltos. Mėginama struktūruoti ir argumentuoti, bet pristatomi tik įvairūs požiūriai, nėra jokių naujų minčių.</p>
<p>Vertinimo kriterijai Sukuriamas tekstas / pasisakymas, sistemiškai plėtojantis idėją, pateikiantis palaikomąsias idėjas. Pagrindinė mintis(-ys) ar idėja(-os) atskleistos, bet ne visada tinkama forma – kai kurie sakiniai ar sakinio dalys pažodžiui nukopijuoti / perpasakoti iš originalo teksto / šaltinio. Tekstas / pasisakymas nėra rišlus – esminiai akcentai pateikti pakankamai ryškiai. Reikiamame kontekste vyrauja nesudėtingi dailės terminai ir dailės kalbos junginiai. Pasitaiko gramatinių / stiliaus klaidų. Tinkama apimtis / trukmė.</p>
7 BALAI
<p>Mokinio veiklos pobūdis Pateikia daugiau nei vienos rūšies įrodymų savo pozicijai pagrįsti. Išvardija, apibūdina, apibrėžia, išsiaiškina, derina, interpretuoja.</p>
<p>Teksto / pasisakymo struktūra Susitelkta į didelį faktų kiekį: mažai konceptualaus aiškinimo. Medžiaga menkai siejama tarpusavyje.</p>
<p>Vertinimo kriterijai Sukuriamas tekstas / pasisakymas, kuriame pateikiami argumentai, pagrindžiant priežastis arba pateikiant tam tikro požiūrio ar idėjos privalumus ir trūkumus. Atskleistos ne visos pagrindinės idėjos ar mintys; vyrauja mechaninis teksto / pasisakymo organizavimas, kai pateiktos mintys ar idėjos perkeltos pažodžiui iš originalo teksto / šaltinio. Tekstui / pasisakymui trūksta rišlumo, neryškinti esminiai akcentai. Ribotai naudojami šokio terminai ir šokio kalbos junginiai. Yra gramatinių / stiliaus klaidų. Netinkama teksto apimtis / pasisakymo trukmė.</p>

5 – 6 BALAI

Mokinio veiklos pobūdis

Pasako savo požiūrį arba pateikia vienos rūšies pavyzdžių. Įvardija, konstatuoja, atpažįsta, atgamina, cituoja, pamini, nurodo.

Teksto / pasisakymo struktūra

Viena problema iškelta, ir tai tampa vieninteliu centru; nėra svarstymo.

Vertinimo kriterijai

Sukuriamas nesudėtingas tekstas / pasisakymo kalba.

Pagrindinės idėjos ar mintys yra arba atskleistos tik iš dalies, arba pateiktos neišsamiai, arba nesuprastos.

Tekstas / pasisakymas nepakankamai rišlus, trūksta loginio teksto / pasisakymo organizavimo, mintys pateiktos neaiškia forma, skaitytojui / klausytojui sunku suprasti esminius akcentus.

Šokio kalbos terminai panaudoti netaisyklingai. Šokio kalbos junginiai nepanaudoti arba panaudoti netaisyklingai.

Netinkama teksto / pasisakymo apimtis / trukmė.

4 BALAI

Mokinio veiklos pobūdis

Nesupranta užduoties, neturi ką pasakyti ta tema.

Teksto / pasisakymo struktūra

Netinkamai nustatyta problema, parinkta neaktuali medžiaga. Aptariamoms nereikšmingoms detalėms, klaidingai suprastas klausimas, netinkamai naudojami pavyzdžiai.

Vertinimo kriterijai

Sukuriamas nesudėtingas tekstas / pasisakymas, kuriame pagrindinė idėja ar mintis nesuprasta ar neteisingai atskleista.

Tekstas / pasisakymas nerišlus, pateiktas padrika forma, nėra teksto / pasisakymo loginio organizavimo, argumentavimas nepagrįstas.

Nenaudojami šokio terminai, šokio kalbos junginiai.

Daug gramatinių / stiliaus klaidų.

Netinkama teksto / pasisakymo apimtis.

Pilotinių mokyklų mokytojų sudaryti testai atsiskaitymams.

Menų pažinimo programos (šokio) testas Nr. 1.

1. Mes šokame tam, kad.... (išvardint 5 kriterijus):

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.

2. Socialiniai šokiai (kokie?):

- 1.
- 2.
- 3.

3. Populiariaji šokiai (kokie?):

- 1.
- 2.
- 3.

4. Trumpa baleto istorija (keliais sakiniais apžvelkite baleto atsiradimą ir raidą):

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5. Išvardintos pagrindinės žymiausios baleto bei šiuolaikinio šokio atstovės, (kokį šokį jos šoko?):

1. Pina Baunch
2. Anna Pavlova
3. Martha Granham
4. Maja Pliseckaja
5. Izadora Dulkan

Menų pažinimo programos (šokio) testas Nr. 2.

1. Kaip atsiranda šokis? (pažymėti teisingą atsakymą):
 - a) judesys, ritmas, melodija, muzikos instrumentas;
 - b) ritmas, judesys, muzikos instrumentas, melodija;
 - c) melodija, ritmas, judesys, muzikos instrumentas;
2. Populiarieji šokiai (išvardinti).....
.....
3. Kuris standartinis šokis susideda ne iš plaukiančio judesio, o iš žingsnių visa pėda?.....
4. Labai gyvas, nuotaikingas su šuoliukų, pašokimų elementais standartinis šokis?.....
5. Išvardinkite kokias žinote valsų rūšis?.....
6. Kuris iš Lotynų Amerikos šokių šokamas lėtu tempu?.....
7. Kuris šokis pagal tempą ir judesius panašus į rokenrolą?.....
8. Kas yra baletas?.....
9. Kada baletas atskiriamas nuo operos ir tampa savarankiška meno šaka?
 - a) XVII a. antra pusė;
 - b) XVIII a. antra pusė;
 - c) XIX a. pradžia;
10. Kada atsiranda šokis "pirštų galais"?
 - a) XVII a. pradžia;
 - b) XVII a. antra pusė;
 - c) XVIII a. pabaiga;
11. Koks spektaklis buvo laikomas pirmuoju pasaulietiškuoju baletu?.....
12. Kas sudarė pirmųjų baletų muzikinį pagrindą?.....
13. Kokie šokiai vadinami buitinais socialiniais šokiais? (išvardinti).....
.....
14. Kaip vadinami šokiai, kuriuos šokėjai šoka linijose?.....
15. Kokius žinote populiariusius gatvės šokius?
.....
16. Lotynų Amerikos šokiai (išvardinti).....
.....
17. Labiausiai uždegantis, kilęs Brazilijoje Lotynų Amerikos šokis?.....
18. Koks šokis yra *čia čia čia* šokio pirmitakas?.....
19. Kuriame šokyje vaizduojamas buliaus ir matadoro kova?.....
20. Kuriame klasikiniame-standartiniame šokyje krypties ir judesių intensyvumo keitimas reikalauja išmanumo ir puikios koordinacijos?.....